This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186276319

Digitized by Google

PORODICA DRAŠKOVIĆA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Grof Janko Drašković

osnovatelj Matice Hrvatske.

Digitized by Google

POVIEST

PORODICE DRAŠKOVIĆA

TRAKOŠĆANSKIH.

138166

NAPISAO

IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI.

SA SLIKAMA GROFA JANKA I JURJA KARDINALA DRAŠKOVIĆÂ.

ZAGREB.

NAKLADA „MATICE HRVATSKE“.

1887.

Digitized by Google

J5188

(Pretiskano iz knjige: „Kukuljević: Glasoviti Hrvati prošlih vjekova.“)
Izdala
„Matica Hrvatska.“
(1886)

Tiskarna C. Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

PORODICA DRAŠKOVIĆA.

Razne tradicije o porietlu Draškovića. — Dragoš ili Draško iz Bline. — Barić ili Bartak oko god. 1520. — Juraj II. Drašković, biskup zagrebački, ban hrvatski, god. 1585. rimski kardinal. — Gašpar I. Draškovic stekao god. 1569. barunstvo. — Ivan II. Drašković god. 1596. ban hrvatski. — Nikola I. Drašković, pjesnik latinski. — Ivan III. Drašković, zapovjednik križevačke Krajine, pobjednik Turaka, god. 1631. povišen na grofovsku čast, god. 1640. ban hrvatski, a god. 1646. ugarski palatin. — Juraj IV. Drašković, biskup. — Nikola II. Draškovic god. 1686. kod oslobadjanja Budima. — Ivan V. Drašković sudjeluje god. 1712. kod sklapanja hrvatske pragmatičke sankcije. — Ivan VIII. Drašković, veliki župan križevački. — Janko Drašković, prvak ilirske dobe i osnovatelj „Čitaonice“ i „Matice Ilirske“. — Ivan Nepomuk Drašković osnovatelj zaklade „Draškovićeve“ za izdavanje hrvatskih knjiga. — Juraj V. Drašković, podmaršal i obnovitelj Trakošćana.

Poviest svih gotovo starih plemićkih porodica počima hvalisavimi gatkami i pričami, pa tako ima i poviest plemena Draškovića svoje bajne predaje i priče.

Tvrdiše njeki pisci, da rod Draškovića potiče od kneza Hudine, koji se proslavi u trinaestom vieku za vrieme kralja

Digitized by Google

Bele IV. u tatarskom ratu. Kralj Bela spominje doista u listinah od god. 1245. i 1256. rečenoga kneza Hudinu i njegove rodjake, kojim radi izkazana u tatarskom ratu izvanredna junačtva darova poveljom sa zlatnim pečatom dobro Medjurečje u križevačkoj županiji, koje leži medju gradovi Garićem i Česmicom, kraj voda Ribnice, Rače, Časme i Črnca. Ali rodjaci i potomci Hudine osiromašili su već pod konac XIII. vieka na toliko, da ih je zagrebački biskup Mihajlo morao hraniti i uzdržavati. U četrnaestom pako vieku izumre ova porodica posvema.

Drugi pišu, da su Draškovići potekli iz kninske županije, da su bili knezovi cetinski i kao takovi vladali županijom cetinskom. Ali za ovu tvrdnju ne ima nikakovih pismenih dokaza. Knezovi ili bolje župani cetinski poznati su od najstarijih vremena, a medju njimi ne spominju se Draškovići.

Talijanski povjestnik Priorat Gvaldo u svom djelu: »Vite e azzioni di Personaggi militari e politici« pripovieda, ne znamo iz kojega vrela, da su Draškovići potekli od slavne hrvatske porodice Svadića, kojoj pripadahu hrvatski kraljevi Slavko (Slavić) i Petar, ubijen u magjarskom ratu, što ga je ratovao proti kralju Kolomanu. Da su Svadići po tankoj krvi bili u rodu s Nelipići ili Nelipcići, knezovi kninskimi i cetinskimi, o tom ne ima sumnje. Moguće je, da su s ovimi Svadići po tankoj krvi mogli stojati u rodstvu i Draškovići, jer oba ova plemićka roda imala su svoj posjed jedan blizu drugoga, ali pismeni dokazi manjkaju.

Rečeni Gvaldo govori i o njekom Ivanu Draškoviću, koji da se proslavio za vrieme kralja Andrije II. kao vodja njegove križarske vojske u svetoj zemlji kod gradova Damiata i Damaska. Ovaj Ivan da je kasnije stolnoj crkvi vesprimskoj darovao dragocjeni kalež od zlata, urešen njegovim grbom i monogramom I. D. Vratio se god. 1222. u svoju domovinu, gdje je umro. Nadalje piše isti Gvaldo o Nikoli Draškoviću, koji da se je odlikovao u tatarskom ratu kraj kralja Bele IV., nadalje o Petru Draškoviću, koji da je god. 1347. sliedio kralja Ljudevita I. u napuljski rat, i tamo da je kod Aquille i Averse

Digitized by Google

junački vojevao i dvie rane zadobio; kasnije da je vojevao u Dalmaciji kod Zadra proti Mletčanom i u Lombardiji, gdje je kod obsjedanja grada Treviza pao u boju. Napokon spominje Gvaldo i Gašpara Draškovića, koji da je s kraljem Matijašem Korvinom vojevao u Bosni i pod gradom Jajcem god. 1468. odlikovao se izvanrednim junačtvom. Sve ove viesti mogao je Gvaldo, pišući god. 1671., slušati od hrvatskoga povjestnika Franje Ladanija, koji je pisao uz poviest banova hrvatskih takodjer i poviest porodice Draškovića veoma površno, premda je stojao s porodicom u tiesnom savezu, bivši od god. 1650. do 1680. upraviteljem hrvatskih dobara iste porodice. Odkuda je ovaj pisac crpao svoje podatke, ne znamo, jer u sačuvanih pismenih spomenicih porodice ne ima im nigdje traga. Nu Ladanjeve i Gvaldove tvrdnje opetovali su svi kasniji pisci, koji su išta pisali o porodici Draškovićâ. Napokon sačuvana je u poviesti Draškovićâ starodavna predaja, da im je pleme poteklo od Dragoša ili Draška iz Bline u kninskoj županiji. Nu i tuj se pogriešilo u geografskom smislu. Spomenuto mjesto i grad Blina ili Blinja i Belina ne ležaše u kninskoj, nego u staroj zagrebačkoj županiji, kasnije banskoj Krajini, kod rieke Bline, nedaleko od Petrinje i Tetusevine. U više listinâ trinaestoga vieka spominje se doista Dragoš iz Bline sa svojimi sinovi Martinom, Pužem i Martinušem, te uz množtvo drugih svoga roda i plemena. Oni bijahu plemići (servientes regis, nobiles de Blina), a imali su posjed i preko Kupe uz Savu. Da li su stojali u kakovu srodstvu s Draškovići, o tom ne ima dokaza. Isto tako ne zna se pravo, da li je od iste kasnije grofovske porodice Draškovića onaj Pavao Drašković, koji je u početku četrnaestoga vieka bio biskup skradinski, i kojega je ban Mladen Šubić oko god. 1320. dao na silu zatvoriti i smaknuti.

Od svih porodičnih predaja najsmješnija je ona bajka, koju spominje Ivan Nagy u svom inače veoma brižno i marljivo sastavljenom rječniku ugarskih plemića (Magyar ország családai). On tvrdi, da je hrvatska porodica Draškovića potekla od ugarskog plemena Draskóczya. Po predanju ove porodice,

Digitized by Google

veli Nagy, ode njeki Leonard sin Draškov u vrieme tatarske navale s kraljem Belom IV. u Dalmaciju i zasnova tamo porodicu grofova Draškovića, dočim njegova braća, koja su zaostala u Ugarskoj, poprimiše po svom otcu Drašku ime Draškoci. Nu mi nalazimo u hrvatskih listinah od svih vjekova mužka i ženska imena Draško i Draška. Valjda niesu od svih ovih Draška potekli naši Draškovići. Ali ni Draškoci, inače turčanski Slovaci, ne mogahu dobiti ime svoje od patronimičkog imena Draška, nego od mjesta Draškovca, kao Rakoci od Rakovca, Orehoci od Orehovca, Greguroci od Gregurovca, Urnoci od Vurnovca i stotine drugih plemićkih ugarskih i hrvatskih porodica sa sličnimi agnomičkimi imeni na »oci«.

Tekar na koncu XV. vieka dolazi na veće svjetlo poviest porodice Draškovića. Sačuvane su nam od god. 1490. tri listine hrvatske pisane glagolicom (listine ove poslane su sad iz zemaljskog arkiva u Budapeštu), u kojih se spominje pleme Draškovića u bužkoj ili ličkoj županiji. Naročito sačinjavali su »plemeniti ljudi Draškovići« plemenitu općinu »od nikudare neporočne plemenite plemenšćine« u dolnjem Zažičnu. Tu osnovaše višerečene godine i sagradiše »vsi ukupno i jedino« na svom zemljištu, na visokom brdu kod Zaselja crkvu B. D. Marije i samostan pustinjaka pavlinskih reda sv. Augustina, nadarivši ga u Zažičnom, u Zaselju i u Svinicah »zemljami nepokošnimi i livadami, i vodami i vodotići, malini i malinišći, studenci i jazovi, i drivami prudnimi i neprudnimi, i s drvi i drvosići, i gorami, i drivom i kamikom, i vsim pristojanjem malim i velikim«.

Od ove plemenite općine imenuju se zadrugari: Petar, sin Karinov sa svojimi sinovi Tomašem i Ivanom, — Šimun, sin Jurja sa sinovi Tomašem i Grgurom, — Petar, brat Šimunov sa sinovi Jurjem, Dujmom i Ivanom i sinovci njihovi Barić (Bartol) i Jurica sinovi Lukini, — nadalje Vid, brat Šimunov, i Petar, sin Jurjev sa svojim sinom Mikulom. — Jošće Matijac, sin Jandrijev sa sinovi Ivanom i Pavlom i njegova tri brata Mihovil,

Digitized by Google

Jakov i Juraj. — Jošće Pavel i Petar, sinovi bivšega Ivana i sinovci njih Marko, sin Mihovilov i sinovi Pavlovi Stipan i Tomaš. — Jošće Karin, sin Stipanov i Ivan, sin Martinov pridivkom Rogutići. — Jošće Juraj i Stipan, sinovi bivšega Ivanuša i sinovac njih Ivan i sinovi Stipanovi Grgur i Ivan.

Od gore imenovanih iztaknu se ponajbolje Barić ili Bartak (Bartol) Drašković, sin Lukin. Njega spominje jedna izprava od god. 1520., u kojoj se govori o oporuci Katarine Frankapanke, udove Fr. Dandole. Tad bijaše on kancelar Dore Frankapanke, udove Karla Gušića, kneza ličkog i krbavskog, otca Ivana Karlovića bana. Tu se podpisa Bartol kao Kninjanin (de Tinina). Imali su dakle Draškovići, kao mnoge ine naše porodice, svoj posjed s ove i s one strane Velebita, navlastito oko Knina, s toga se i pisahu Kninski, t. j. od Knina. Kasniji pisci mogoše lasno iz latinskoga Tinina načiniti Cetina. Kad su Turci poharali Liku i Krbavu, razoriše oni i mjesto Zažično, te mu sada ne ima ni traga. Tamo, gdje je stojao manastir pavlinski, zasnovaše kasnije (po mnienju njekih) mjesto Kaludjerovac sa župnom crkvom sv. Nikole. Draškovići preseliše se kasnije iz Like i okolice kninske valjda u tadašnju bansku Krajinu oko Blinje, gdje im ima i danas još traga. Bartak i njegovi rodjaci, da spase svoj pokretni imutak, sahraniše po običaju onoga vremena svoje dragocjenosti u tvrdi grad Svarču kod Karlovca. Ali domala osvoje Turci i taj grad, te odnesu sve u njem sahranjeno blago. Draškovići osiromašiše posve; Bartaku ne osta ino nego njegov dragocjeni mač. Kad god. 1538. umre, ostavi on potomkom svojim taj mač kao riedku baštinu. Ali iz njegova stabla niknuše grane, koje svojim plemenitim plodom obogatiše i proslaviše svu Hrvatsku. Po sreći imao je Bartak za ženu Janu Utišenićevu iz Kamičaca grada, sestru slavnoga kardinala Jurja Utišenića ili Utišenovića, kojega sestra Ana rodi Bartaku tri sina: Jurja II., Gašpara I. i Ivana I.

* * *

Digitized by Google

Juraj II. rodio se 5. veljače god. 1525. Bijaše troškom svoga ujaka Utišenića odgojen za svećenika. Polazio je nauke u Krakovu, Beču, Bolonji i Rimu. Tek što dovrši nauke, postane uplivom svoga ujaka, tadašnjeg biskupa veliko-varadinskoga, kanonikom čitaocem iste crkve. Godine 1546. bude imenovan predstojnikom crkve požunske, za tim god. 1555. predstojnikom jasovskim, napokon god. 1557. biskupom pečujskim. Kao takav dao je u Beču iste godine tiskati svoju pastirsku poslanicu, u kojoj oštro šiba sljedbenike Luterove. Kralj Ferdinand I. izabra ga svojim izpovjednikom, i podieli mu naslov kraljeva savjetnika. Kad je god. 1562. imao sudjelovati na velikom tridentinskom koncilu, odabra kralj opet Jurja Draškovića, da ga zastupa na koncilu. U pismu od 20. prosinca god. 1562. nalaže mu kralj, da u njegovo ime krene odmah u Trident, i kaže: »Medju svimi u Ugarskoj našao sam tebe za vriedna i sposobna, da me zastupaš na crkvenom sboru, jer se odlikuješ čistoćom značaja, poštenjem i velikim znanjem (scientiarum peritia).« Za drugove od strane Ugarske i Hrvatske dodieli mu kralj biskupe čanadskog i kninskog Andriju Dudića Orehovačkog. Na koncilu tridentskom bio je Drašković jedan od najznamenitijih članova, a često prednjačio je u rješivanju najvažnijih pitanja crkvenih. Sav katolički sviet divio se njegovim govorom, isti protestanti povladjivali su mnoge njegove nazore. Čitav sbor povjeri njemu težku zadaću, da izmiri zavadjene medju sobom poslanike iz Francezke i Španjolske. Ovom prigodom upozna se on s mnogimi slavnimi i učenimi muževi onoga vremena, medju ostalim i s kasnijim proslavljenim papom Sikstom V., ogrankom porodice Pereta hrvatskoga poriekla, potekle iz mjesta Hrušice u Dalmaciji. Iz onoga doba sačuvani su i dopisi i govori Draškovićevi, koji se nalaze u rukopisu u knjižnici peštanskoga muzeja (Br. 1648. f. pag. 609).

Odmah iza povratka iz Tridenta imenova ga kralj, koncem god. 1563. po smrti Mate Brumana, biskupom zagrebačkim. Vrativ se u svoju domovinu pokaza ogromnu djelatnost u vršenju povjerene si časti. Namjestiv se jedva na novoj svojoj

Digitized by Google

Juraj kardinal Drašković.

Digitized by Google

Digitized by Google

stolici, proputova čitavu biskupiju, i posjeti skoro sve i najudaljenije i najsakrivenije župe, crkve i kapele, protjera mnoge protestantske popove i prodikače. Obrati veliku brigu na podignuće učiona, osnova kasnije prvo sjemenište za klerike u Zagrebu. Pobrine se takodjer za popravak ćudorednosti povjerenoga si svećenstva, kao i u obće za čistoću vjere i za strogo obdržavanje propisanih starih i po koncilu obnovljenih naredaba crkvenih. Opetovano je sazivao crkvene provincijalne sborove, a uz to se brinuo i za poboljšanje gospodarstva. Po naravi darežljiv, nadario je kao biskup mnoge za učinjene crkvi i domu zasluge. Mi iztičemo ovdje samo njeke njegove darove, da se vidi, kolikim zemljištem vladao je još tada biskup zagrebački, kad od njegove biskupije kao i od čitave Hrvatske preostadoše samo tako zvane »reliquiae.« Godine 1564. darova Draškovič Ivanu, Jurju i Gašparu plemenitim Nenadićem dobro Senji vrh kod Pokupja. God. 1565. Jurju i Lovri Orgovanu dobro Lukovo u kotaru Pokupskom. Porodici Zalužki kod Topuskoga podieli pravo slobodnjaka i njeke zemlje i vinograde, da mogu krepčije braniti krajinu i crkvu. Urbanu Pozojeviću, bivšemu španu od Berkiševine, darova dobro Krčnjena sela. Plemićem Nikoli i Mihalju Cabalićem darova god. 1566. brdo i zemlju Brestovnik. Kmetu Martinu Drabantiću podieli plemstvo slobodnjaka. Plemiću Ivanu Prvanu, darova dobro Impričevinu s gornjim Brestom kod Hrastovice. Plemenitomu Nikoli od Buče pokloni dva dobra Auguštanovu i Svinicu. Plemenitomu Nikoli Strizoju preda imanja Jurišić i Črvilno, kod Pokupja. Plemenitomu Blažu Filipčiću dade imanje Repinec u križevačkoj županiji i Grguru Mindsentiju dobro Frljur. Plemenitomu Grguru Šišinačkomu dade dobro Gračenicu. Petru Žarkoviću podieli plemički dvor i posjed Vlaška. Plemićem Marku i Gašparu Srblinu i porodici Brankovič darova posjed Selkovac kod Topuske. Slobodnjake Ivaničke oprosti od plaćanja desetine. Porodici Mislenovićem dade dobro Otok i plemički dvor u Kovačevcu. Svomu gradskomu kastelanu Ivanu Dolačkomu darova zemlje Paladinščice kod Zagreba, kasnije druge zemlje potur-

Digitized by Google

čenoga kanonika Franje Filipovića nazvana od Turaka Delipop. Kćerim slobodnjaka Ivana Hajnala Šamšinovečkoga potvrdi velika predija Šamšinovec, Trstenik i Selna i plemićku kuću u Vlaškoj ulici u Zagrebu. Franji Horvatiću župniku u Ivaniću i njegovoj braći darova mali Globok kod Ivanica. Nikoli Jagušiću odpusti svoj vrt i kuću u Vlaškoj ulici u Zagrebu. Benku Benečiću darova dobro mali Lupoglav. Gavri Barbelu-Nerjaku preda kuću i zemljište Jurja Brckovića u Vlaškoj ulici u Zagrebu. Pavla Čičinskoga i Marka Domitrovića u Zagrebu nadar slobodom, da od svoje kuće i vrta, koji leži na mjestu, gdje prije stajaše samostan sv. Nikole, ne plaća nikakove daće. Isto tako oprosti Petra Hasanovića, vojvodu u Ivaniću, od svih daća darovana mu dobra Tominac sela. Napokon pokloni banu Gašparu Alapiću vinograd Storjak u Laščini.

Po smrti bana Petra Erdeđa imenova kralj Maksimilijan II. god. 1567. Jurja Draškovića banom hrvatskim i dade mu za pomoćnika u vojničkih poslovih mladoga grofa Franju Frankapana Slunjskoga. Dne 29. rujna rečene godine držahu oba bana svoj svečani uvod na saboru u Zagrebu. Od strane kraljeve bijahu imenovana četiri povjerenika, koji ih predstaviše staležem i redovom hrvatskim. Ovi povjerenici bijahu: Stjepan Banfi od Lendave, veliki župan saladske županije i glavni meštar kraljevih stolnika, Luka Sekel barun Ormudski i glavni gjeneral krajine hrvatske i slovenske, Baltazar Baćan kraljevski peharnik, i Gervasio Teuffenbah, gjeneral.

U veoma tužno vrieme primi ban Drašković gradjansku upravu zemlje. Godinu dana prije toga zavlada u Hrvatskoj kuga, a odmah za tim bjehu Turci Podravinu tako poharali, da je županija križevačka ostala gotovo pusta, a i dio zagrebačke županije medju Savom i Kupom postade bud pustarom, bud vječnim taborištem i ratištem. Iz Beča i Gradca tražio se veći porez, a puk i plemstvo stradaše od nevolje i glada. Što je moglo oružje nositi, hvatalo je za pušku, mač i kopje; plug i ralo ležaše u nemaru. Mladi ban Frankapan četovao je na granici Hrvatskoj, odbijajući podjedno Turke. Zahvalan narod nazvao

Digitized by Google

ga »mačem i štitom hrvatskim.« Draškovićsazivajući sabor svake godine, viećao je s plemstvom, kako da pomogne odbijati Turke i borio se proti bečkoj namjeri, da Hrvatsku poplavi Niemcima i da uvede upravu njemačku, sjediniv zemlju s austrijskimi pokrajinami. Svojim umom i uspješnim djelovanjem proslavio se Draškovićna stolici banskoj doskora u toliko, da ga je god. 1569. isti papa Pio V. posebnom poslanicom pohvalio. »Ti si, — pisa mu on, — svojom pobožnošću i mudrom i poštenom upravom ime svoje na toliko proslavio, da je glas tvoj prekoračivši tiesne granice tvoje države, dopro sve do Rima, čemu se veoma radujem i tebi čestitam.« Ali i plemstvo hrvatsko pokazivalo se zahvalnim svojim banovom. Iz sabora držana 30. listopada 1571. upozori ono kralja, da za vrieme čestita banovanja Draškovićeva i Frankapanova ne mogoše Turci osvojiti nijedne slabe tvrdjice, kamo li koji tvrdi grad, jer oni žrtvuju i krv svoju i ljude svoje i imutak svoj na obranu zemlje. O Draškoviću rekoše, da od svoje biskupije i topličke opatije ne ima ni toliko dohodaka, da bi iz njih mogao nabaviti jelo za svoj stol, kamo li da njimi obskrbi pogranične gradove. S toga zamoliše kralja, da Draškoviću daruje grad Trakošćan, budući da godišnje plaće ne dobiva, neka barem može uzdržavati sebe i svoju kućnu družinu. Isto tako imao bi se Slunjskomu darovati koji grad, jer će inače oba bana prisiljena biti izseliti se iz svoje domovine.

Kralj usliša molbu hrvatskih staleža i redova te založi poveljom od 22. travnja 1572. Jurju Draškoviću i njegovu bratu barunu Gašparu Draškoviću grad Trakošćan s Klenovnikom uz položenu svotu od 20.000 for. na vječna vremena. Od ovoga grada poprimi unapried porodica naslov Trakošćanski.

Uz gore opisane tuge gomilale se oko bana Draškovića sve to veće nevolje. Godine 1572. umre iz nenada u Varaždinu mladi i odvažni njegov pomoćnik Franjo Frankapan Slunjski. Iz Beča tražili su sve žešće povećanje daća poput Ugarske, a Hrvati branili se prastarim svojim pravom plaćanja polovice

Digitized by Google

poreza (media dica). U zemlji bijaše kod njeke veće vlastele mah preotela surovost, razuzdanost i okrutno silničtvo. Seljane, gradjane i siromašnije plemiće oglobiše i proganjahu ne samo Turci na Krajini, nego i veća gospoda usred zemlje. Granice hrvatske vriedjahu ne samo Turci, nego i oblasti kranjske i štajerske, a u samoj zemlji čete njemačke. Napokon dodija okrutničtvo porodice Tahijeve, Erdedijeve i Keglevićeve prostomu puku na toliko, da se je u njekih krajevih zemlje listom podigo. S tužbami proti Franji Tahu, vlastelinu susedgradskomu i stubičkomu, imao je ban pune ruke posla. Iztraga za iztragom sliedila je proti Tahu, ali djavolsku njegovu ćud ne mogaše obuzdati ni ukrotiti niti ban niti pravda. Nastade seljačka buna Matije Gubca; seljaci tražili su svoju »staru pravicu«. Ban je pošiljao svoje ljude, da umire puk s dobra, pozivao vodje seljaka na prijateljski dogovor, obećao, da će zamoliti kralja, neka svojom kraljevskom silom obuzda nepravedno silničtvo gospode, ali sve bijaše uzalud. Sačuvano je mnogo Draškovićevih dopisa na kralja, na nadvojvodu Karla i druge mogućnike, što ih je Drašković o predmetu bune ili sam pisao ili od njih primao. Znamenito je njegovo izvješće na kralja od 11. veljače 1573., u kojem javlja, da su buntovni seljaci kod stubičkih Toplica dne 8. veljače od Gašpara Alapića hametom potučeni, a njihov vodja Gubec beg, u najnovije doba izabran seljačkim kraljem, da je uhvaćen, te da će ga sud razsijanom željeznom krunom kruniti dati, koju kazan naučili su sudovi od Magjarâ iz vremena Dože. Bolnom dušom zamoli ujedno Drašković kralja, da ga rieši časti banske, kojoj on u ovo doba kao svećenik nije dorastao. Vriedjalo ga takodjer, što su iz Beča i Gradca preslušanje pohvatanih buntovnika, zatvorenih u crkvi sv. Katarine u Zagrebu, mimoišavši bana i hrvatske sudove, povjerili cesarskim povjerenikom i gjeneralom Herbartu barunu Auerspergu i Vidu Halleku. Ali bečki dvor ne htjede ga riešiti banske časti, već mu dade na opetovanu molbu pomoćnika Gašpara Alapića, imenovavši ga drugim banom. Nu ovaj novi ban nagazi na silni odpor

Digitized by Google

kod plemstva, jer preko zakona ne priobćiše njegovo imenovanje u saboru, niti ga dadoše uvesti po kraljevskih povjerenicih, niti prisegu položiti na saboru. Jedva izgladiše njekako te pogrješke; plemstvo se primiri, a vojnički ban nadje pune ruke posla. Navale turske bijahu na Krajini na toliko preotele mah, da su njihove čete uz nemarnost njemačkih zapovjednika otimale jedan grad za drugim dopirući sve do Turovapolja i do granica kranjskih.

Kralj da utješi nječim bana Draškovića, imenova ga god. 1574. naslovnim nadbiskupom kaločkim uz pridržanje biskupije zagrebačke i časti banske. Ali Drašković, ako je i nadvladao sama sebe i svoju zlovolju, ne mogaše utješiti nezadovoljno hrvatsko plemstvo, koje se je spremalo na bunu poradi sve većega nasilja u zemlji od njemačkih gjenerala i kojekakvih častnika i poradi vidljive namjere bečkoga dvora, da skuči Hrvatsku pod gospodstvo uprave njemačke i austrijske. O zavjeri plemstva i o namjeri njegovoj, da se voli predati Turkom nego li Niemcem, javi Draškovi kralju 11. svibnja 1574. obećavajući, da će gledati na urečenom po njemu saboru umiriti nezadovoljnike. Nu jedva protekoše četiri mjeseca, kad Draškovi 11. rujna 1574. kralja opetovano i očajno (per ipsa vulnera Christi) zaklinjati i moliti stane, neka ga digne s banske časti, koje se bijaše i zlovoljni Alapić odrekao. Kralj ne htjede ni sada zadovoljiti njegovoj molbi, nego mu odpisa iz Beča 16. rujna 1574., neka mu predloži drugoga za pomoćnika banskog mjesto Alapića. Draškovi pokoriv se zapoviedi, predloži 23. rujna 1574. za svoje i za Alapićevo mjesto četvoricu hrvatskih vlastelina poimence Krsta Ungnada Samoborskog, Franju Blagaja, Nikolu Frankapana Trsačkog i Nikolu Keglevića. Nu premda je ovom prilikom i opet položio čast bansku u ruke kraljeve, a kralj istu ostavku i prihvatio bio, nagovori ga ipak pismom od 27. rujna 1574., neka rečenu čast i nadalje zadrži, pošto ju dulje vremena toli sretno i čestito (dexteritate salubrique consilio) obnaša. U drugom pismu moli ga kralj, neka mu naročito prijavi osobu, koju bi izmedju već predloženih želio za

Digitized by Google

banskoga pomoćnika ili za samoga bana. Drašković predloži na to 15. listopada 1574. za bana Krsta Ungnada, ali ne za pomoćnika, pošto Alapić iznova Draškoviću dodieljen bijaše, nego na mjesto sama sebe. Kralj odpisa 17. studena 1574., da će na predložena po njem lica pri imenovanju bana obzir uzeti, ali ne imenova nikoga, i tako morade Drašković nehotice obnašati čast bansku još četiri godine. U to vrieme odbijao je silnim naporom Turke od granice, mirio plemstvo i upravljao zemljom vazda umjereno i pošteno. Godine 1576. umoli kralja Rudolfa II. za dozvolu, da može na svom zemljištu medju Malom Dušicom i župnom crkvom sv. Nikole u Šašinu, u kotaru lekeničkom, sagraditi proti Turkom novu tvrdjicu, što mu isti kralj pismeno dozvoli. Mjeseca ožujka baveći se njeko doba u Beču bijaše imenovan carskim povjerenikom za grad Senj, da razvidi tamo tužbe proti Uskokom podnesene po papinskom nunciju kardinalu J. Delfinu. Iste god. 1576. držao je 21. rujna u Zagrebu sabor, na koji je pozvao i medjumursku vlastelu. Medju tim razbiše Turci poveću našu vojsku pod generalom Herbartom Auerspergom, kojega posjekoše, a uz druge vodje i sina mu zarobiše. Pučanstvo iz prekokupskih strana počelo je bježati u Austriju, Ugarsku, dapače i Moravsku. Sliedeće godine zauzeli su Turci gradove Zrin, Mutnicu, Ostrožac, Kladušu, Podzvizd, Peć itd. Ban Drašković ne imajući ni sile ni sredstva, da se brani, odreče se nanovo banstva. Njegovu ostavku prihvate napokon, i polovicom god. 1578. bješe imenovan banom Krsto Ungnad, kojega smatrahu Hrvati za Niemca, ali jedino Niemac mogaše uz tolike manje bogove njemačke vladati u tadašnjoj Hrvatskoj. Draškovića premjeste na biskupiju gjursku, pošto njegovu nadbiskupiju kaločku bijahu od davna zauzeli Turci. Ujedno imenova ga kralj Rudolf svojim kancelarom. Mjeseca veljače nalazimo ga već u Beču na dvoru carskom, te je cara pratio i u Ugarsku na sabor požunski, gdje je po svjedočanstvu papinskoga nuncija Delfina bio duša onih, koji su branili katolicizam proti protestantizmu. Isti nunciji bijaše ga preporučio kralju za nadbiskupa ostrogonskoga,

Digitized by Google

ali mu kralj odgovori, kad bi ga imenovao primasom ugarskim, morao bi mu oduzeti kancelarstvo, pošto kao kancelar mora posvuda pratiti kralja, a kao primas to ne bi mogao činiti. Rečeni nuncij hvali nada sve Draškovića, pozivajući se vazda na papu, koji ga dobro pozna. God. 1584. proglasi kralj Draškovića i svojim namjestnikom u Ugarskoj, za koju čast bješe ga njegov prijatelj Antun Vrančić još g. 1572. preporučio kralju Maksimilijanu, dočim ovaj istu čast tada Vrančiću namienio bijaše.

S istim Vrančićem stojao je Drašković u veoma tiesnu prijateljstvu. Imamo medjusobnih njihovih dopisa od god. 1557., dok je Drašković bio još biskupom pečujskim sve do smrti Vrančićeve g. 1573. Samo g. 1568. bijahu se nješta zavadili, jer mu Vrančić pisa o glasu, da je kod Hrastovice pobjegao pred Turci, te ga čini pozorna, da ga kao bana i biskupa ne stigne u kojoj god bitci zla sgoda Berislavića bana i Tomorija. Na to mu Drašković uvredljivo odpisa, da nije bilo sile bježati mu, jer Turci na sakupljene njegove čete niesu niti navalili, već su se odmah natrag povukli, nu s druge strane čini on njega pozorna, da bolje vrši svoje biskupske dužnosti, budući da medju svimi ugarskimi biskupi pozna samo jednoga, koji misu čita i druge propisane dužnosti vrši. Na to opet Vrančić uvriedjen odpiše, da ako i ne čita misè, svećeničke svoje dužnosti ipak savjestno vrši svojim radom i opasnimi poslanstvi u korist svega kršćanstva. U vršenju ovih dužnosti izgubio je i zdravlje. Ako li se pako njih obiju žrtve i službe za vjeru kršćansku na tezulju stave, veli, da je uvjeren, kako će svatko priznati, da je on svojom službom više kršćanstvu zavriedio, brineći se za sigurnost i mir naroda kršćanskih, nego onaj, koji u svoje zasluge i vršene dužnosti broji, koliko puta je u subotu postio, koliko siromaha malimi darovi nadario, djetcu krstio i brevijare molio, čineći ga pozorna na rieči sv. Pavla Korinćanom: ‚da nije poslan od Boga, da samo krsti', pa je ipak bio od prvih apostola.

Kad godine 1584. postane kraljevim namjestnikom, zamoli Drašković kralja Rudolfa II., da mu iznova potvrdi darovanje

Digitized by Google

Trakošćana grada, jer se kod uvedenja u posjed bijaše proti njemu podigla porodica Peteva Belskih kao tobožnjih nasljednika Gjulajeve porodice, koja bijaše izumrla posjedujući prije isti grad. Kralj Rudolfo II. potvrdi doista god. 1584. prvašnje darovanje kraljevsko od god. 1572., ali ne samo Jurju i Gašparu nego i ovoga sinovima: Ivanu, Petru i Jurju. U darovnici imenuje se četrdeset i šest mjesta, koja pripadaju pod isti grad. [1]

Godine 1585. odlikova napokon Draškovića i stolica rimska svojom najvišom časti, proglasivši ga 18. prosinca rimskim kardinalom, pod naslovom: »S. Stephani de monte Coeli.« Ovim imenovanjem pokaza papa Siksto V. postojanost svoga staroga prijateljstva, premda iz jednoga dopisa Vrančićeva na modruškoga biskupa Dionisa Plopija razabiremo, da je stolica rimska još god. 1564. dakle 21. godinu prije namjeravala Draškovića imenovati kardinalom. Kod svečanog posvećenja i primanja šešira po Gašparu, biskupu bečkom, prisustvovahu u crkvi sv. Augustina u Beču nadvojvode Ernest, Matija i Maksimilijan, koji kod njega i na ručku bijaše. Drašković nije dugo obnašao ovu visoku čast. Kad se spremao da ide u Rim i da se papi osobno zahvali, popade ga u Beču ljuta bolest, od koje umre 31. siečnja god. 1587. u 62. godini.

Juraj Drašković bijaše ne samo izvrstan govornik nego i dobar pjesnik latinski. Ostavio je u rukopisu svoje govore i dopise, pitanja vjerozakonska, razpravu o vlasti papinskoj, djela i poviest koncila tridentskog itd. Podupirao je rado znanost i umjetnost; tako je potaknuo Antuna Vramca kanonika zagrebačkog, da je napisao kroniku hrvatsku na hrvatskom jeziku, za koje tiskanje nosio je trošak. U njegovu slavu izpjeva kanonik zagrebački Juraj Wirfel poveću pjesmu safičku tiskanu u Beču god. 1572. U njoj spominje već tada staro plemstvo i slavu Draškovića. [2] Juraj Dubovski napisa takodjer u njegovu hvalu epigram. Mrtvo tielo njegovo prenesoše iz Beča u olovnom liesu u Gjur, gdje ga u njegovoj stolnoj crkvi zakopaše. Nakon sto godina dadoše gjurski veledosjetljivi kanonici iz njegova olovna liesa saliti veliku umivaonicu u sakristani s nadpisom,

Digitized by Google

u kojem spominjahu, da je ovo olovo sto godina pokrivalo kardinalske kosti, a sada, pošto je lies preliven, oni peru u njem svoje posvećene ruke.[3] Grobni spomenik postaviše mu njegovi nećaci s latinskim nadpisom.[4] Kad mu kasnije Turci grobnicu razoriše, ponovi g. 1637. grobnu ploču s istim nadpisom njegov praunuk Juraj biskup gjurski.

* * *

Mladja dva brata Jurjeva Gašpar I. i Ivan I. bijahu oba dobra junaka. Ivan pade u njekom turskom boju. Kasnije tvrdiše, da je poginuo god. 1566. u Sigetu gradu zajedno s banom Nikolom Zrinskim, ali mu mi ne nalazimo traga medju poznatimi borioci sigetskimi. Bijaše zapovjednikom konjaničkih četa. Godine 1655. primio je zajedno sa svojom braćom Jurjem i Gašparom od kralja Ferdinanda I. u dar imanja pokojnoga plemića Ivana Zavadskog, a za tim zajedno s Jurjem Horvatom Bojničićem imanja pokojnoga Stjepana Bogatija i Luke Stjepana Fancala, koji posljednji bijahu radi nevjere izgubili svoja dobra. God. 1561. darova njemu i bratu mu Gašparu kralj Ferdinand I. imanje Babočku u solnočkoj županiji, što je po izumrću Blaža Nagya palo bilo pod kr. fiska. U kasnijih listinah ne spominje se više Ivan, morao je dakle pasti oko god. 1565—1570.

Gašpar I. Draškovič postao je uplivom svoga brata Jurja II. god. 1569. barunom. Povelja Maksimilijana kralja izdana je 3. kolovoza iste godine. Od tada nosio je naslov baruna Trakošćanskog. Ujedno bijaše već prije imenovan kraljevim savjetnikom. Oženio se bogatom kćerju Luke Sekelja, baruna ormuždskoga, Katarinom, udovom ponajprije Mihalja Perenskoga, a za tim Čeha Mihajla Tajkovića. Sa svojom ženom dobi ogroman imetak i mnoga imanja u Hrvatskoj, Ugarskoj i Štajerskoj. Suvremeni zagrebački kanonik Wirfel kaže o njem, da je bio: »Potens subditis, castris, domibus superbis, aere, praeclaris titulis et armis, milleque rebus.« (Obilovao je podanici, tvrdjami, krasnimi kućami, novcem, sjajnimi naslovi i oružjem i mnogimi drugimi stvarmi.) Živio je veoma razkošno i raz-

Digitized by Google

sipno, te je pod starost morao svoja imanja stranom zalagati, stranom prodavati. Već god. 1577. prodao je Gašpar Mihalju Telegdiju svoja ugarska imanja: Zethén Kereksö, Zenke, Zomolö, Ladmac i Helmec u zemplinskoj, za tim Zobranec, Konjoš, Cirtis, Malu Ribnicu i Varalja u ungvarskoj županiji za 5.800 fr. Hrvatska dobra Slemen i Krvavi zdenac proda Mihajlu Druškovečkomu od Druškovca. Druga ugarska imanja: Abauyvár, Kečmec i Németh, prodao je Ivanu Horvatu Bojničiću. Trgovište Domaniš i dobro Vraška ili mali Domaniš u trenčanskoj županiji založi Mirku Forgaču za 3.800 fr. Proti ovomu prodavanju i zalaganju dobara prosvjedovaše sudbeno još za njegova života žena mu Katarina i sinovi Ivan II., Juraj III. i Petar I. ali bez uspjeha.

Gašpar I. Draškovič umrie 31. prosinca god. 1585. u Trakošćanu, a kratko vrieme za tim 18. kolovoza god. 1687. i njegova žena Katarina. Oba sahranjena su u župnoj crkvi B. D. M. na Bednji, koja župa zvala se prije Trakošćanska. Njihovi sinovi Ivan i Petar staviše im kameni spomenik s izklesanim kipom svoga otca, obučena vitežkim oklopjem i s pripasanom sabljom. Na desnoj strani barjak. Na okolo stoji latinski nadpis.[5]

* * *

Ivan II. prvorodjeni sin Gašparov rodio se oko god. 1550. Odlikovao se već za mlada umom i junačtvom. Postavši zapovjednikom križevačke krajine, natjera oko Križevca i Koprivnice plieneće Turke često u bieg. Godine 1591. vojeva uz bana Tomu Erdeda u Slavoniji proti Skenderbegu paši od Požege. Godine 1592. sudjelovao je u boju kod Siska, gdje Hrvati i Slovenci slavnu pobjedu održaše nad Hasanom Predojevićem pašom bosanskim. U vrieme odmora od ljutih vojevanja nastojao je Ivan zajedno sa svojim bratom Petrom, da zacieli rane zadane po njihovu otcu kućnomu gospodarstvu, složno se brinući oko povećanja svojih dobara. God. 1593. pozajmiše oba brata svomu rodjaku Frideriku Sekelju 18.400 fr. pod uvjetom,

Digitized by Google

ako ih za tri godine ne vrati, da će imati pravo preuzeti grad Krapinu sa svimi pristojanji. Kad nakon tri godine Sekelj svoga duga ne izplati, poslaše braća Draškovići po nalogu podpalatina i s dozvolom hrvatskoga sabora kraljevski brachium proti Sekelju, da mu oduzmu grad Krapinu, ali ovaj dočeka brachium oružanom rukom, poubija mnoge, a raztjera druge, a za tim prodade na hitro gradove Krapinu i Kostel braći Keglevićem. Na taj način nadmudri on Draškoviće, ali ovi zauzeše kasnije ipak Krapinu, ako i za kratko vrieme. Medju tim ne presta Ivan II. vojevati podjedno proti Turkom, koji se pojavljivahu sad na jednom sad na drugom kraju Hrvatske. Godine 1595. položi Toma Erdedi svoju bansku čast, jer mu bješe dosadila vječna kavga s Bečem i s njemačkimi generali. Sabor zamoli kralja, da dade zemlji bana rodjena Hrvata, koji će biti ujedno zapovjednik narodne hrvatske vojske, jer da plemstvo ne će inače vojevati, i da vole zajedno s domovinom svi poginuti nego da slušaju zapoviedi inostranca. Na ovom saboru bijaše Ivan Drašković povjerenikom nadvojvode Maksimilijana. Ovaj preporuči svoga povjerenika kralju za bana, i kocka pane doista na njega. Kralj Rudolfo imenova ga god. 1596. zajedno sa zagrebačkim biskupom Gašparom Stankovačkim banom hrvatskim. Podjedno darova on Ivanu II. dio gradova Lobora, Krapine, Kostela, Gorice, Novih dvora i Šabca. Ovaj dio pripadao je Franji sinu Šimuna Keglevića, koj bijaše pobjego u Tursku, primivši tamo Muhamedov zakon. Proti tomu darovanju prosvjedovaše Franjina braća Ivan, Petar i Juraj Keglević.

138/66

Drug Ivana bana, Gašpar Stankovački, umrie kratko vrieme nakon svoga imenovanja. Tad ostade na ledjih Draškovićevih sav teret gradjanske i vojničke veoma naporne uprave. Kao ban nastavio je svoja prvašnja četovanja proti Turkom. Odmah u početku banovanja osvoji on gradove Petrinju i Hrastovicu, te razbije čete glasovitoga Hrustem-bega. U tom boju pomagali su mu generali Eggenberg, Gjorgje Lenković i Sigmund barun Herberstein. Ban postavi u grad Petrinju jaku posadu pod zapovjedničtvom Dane Frankula Primorca. Doskora za

Digitized by Google

tim oboli on, te pisa 13. listopada god. 1596. iz grada svoga Klenovnika nadvojvodi Ferdinandu, da radi bolesti ne može ići u Zagreb na dogovor s njegovim povjerenikom barunom Vilimom Vindišgrecom. Malo za tim nastojavao je sa Sigmundom Herbersteinom osvojiti od Turaka Kostajnicu, ali mu ne podje za rukom, nu kod Bresta potuče njeke čete serdara Hasana i sagradi most preko Kupe. Sliedeće godine utvrdi iznova grad Petrinju, i održa novu pobjedu nad Turci kod Kupe; protjera ih za tim izpod Siska, Cernika i Požege, ostavivši u gradu Petrinji svoga brata Jurja Draškovića. S generalom Herbersteinom obsjedao je Viroviticu, ali poradi pomanjkanja većih topova morao se natrag povući. Udari za tim na grad Slatinu, uze ga na juriš i branio je odvažno granice hrvatske od svake navale turske. Kad su kasnije Turci u gornjoj Hrvatskoj zauzeli gradove Bihać i Ripač, pisa on 20. svibnja 1599. kralju Rudolfu, da ne može sa svojom malenom vojskom braniti sve od Turaka napadnute krajeve počevši od Mure do Zrmanje; za to ga moli, da mu pošalje veću vojsku na pomoć, da može barem obraniti novi Karlovac i okolicu pokupsku, jer da će inače pokraj njegovih slabih ratnih sila propasti čitava Hrvatska. Ali ban i Hrvati bijahu i nadalje stegnuti samo na svoje domaće sile; kojugod malu pripomoć dobivahu jedino od Slovenaca iz Kranjske i dolnje Štajerske. Pa ipak raztjera ban još iste godine 1599. Turke kod Požege.

Godine 1600. desio se ban Ivan II. Drašković upravo u svom gradu Krapini, kad Ugri iz okolice Kanižke dodjoše, da ga umole, nek im pomogne proti Turkom. On pohiti odmah sa svojimi četami Ugrom na pomoć. Kod Drave pridruže mu se grofovi Juraj Zrinski i Franjo Nadaždi, oba vlastelina hrvatska, sa svojimi hrvatskimi četami. Sjedinivši se za tim s vojvodom od Merkuria raztjeraše naši one Turke, koji pod Ibrahim-pašom obsjedahu Kanižu. Od hrvatskih kapetana poginu Petar Kastelanović, a Vuk Stankovački pade u robstvo.

Bezobzirno i okrutno gospodarenje carskoga povjerenika Josipa Rabate u Senju god. 1601. ogorči bana Draškovića na

Digitized by Google

toliko, da je od bečkoga dvora tražio, neka se taj čovjek kao neprijatelj naroda i države smrću kazni. Nu medju tim niesu čekali Senjani na odluku iz Beča. Oni su svoga okrutnika sami kaznili, kako je zaslužio za počinjene im uvrede i ubijstva.

Još prije ove senjske katastrofe naselio je ban Draškovič dobar dio »Vlaha« i senjskih Uskoka u Gomirje. Ali ovo naseljivanje i uzdržavanje mnogobrojnih četa, kao u obće obrana granica na različitih krajevih zemlje stojala je bana silne novce. Ne dobivajući iz Beča, ni iz Gradca, još manje iz Ugarske, na polu poharane a na polu pod turskim gospodstvom stradajuće, potrebite pomoći, morao je većom stranom trošiti iz svoga džepa, jer se Draškovići, na koliko nam je poznato iz poviesti, nikada niesu podali grabežu i otimanju poput mnogih inih tadašnjih velikaša. S toga bijaše prisiljen sve po malo zalagati ili prodavati svoja imanja. Tako je god. 1602. Ivanu Jantoloviću prodao njekoliko kmetova u Hraščini, Boltižaru Vlahoviću proda svoje dobro Kosnica dolnja, Vinku Bekoviću založi godine 1609. njekoliko kmetova u pristojanju grada Grebena za 1.000 for., a Ivanu Petevu Belskomu dvadeset kmetova u Klenovniku za 2.000 for.

Kad je god. 1604. buntovni Stjepan Bočkaj, po Turcih imenovan kraljem ugarskim, pozvao bio bana Draškovića, da se sa svojimi Hrvati s njim sjedini, pak da zajednički s Ugri i Turci udari na Beč, odbio je Draškovič odvažno Bočkajev poziv u ime svoje i svoga naroda. S druge strane podupirao je kod dvora tužbe grofova Zrinskih, Erdeda, Baćana i Ištvanfija, koji se na saboru držanom u Zagrebu 5. srpnja i sliedećih dana god. 1604. gorko tužiše na njemačke vojnike, koji zajedno sa svojimi vodjami ljuto proganjahu vlastelu i njihove podložnike. Ove godine uze Ivan Draškovič od Ane Marije udove Nikole Gregorijanca Medvedgrad s dvorom u Šestinah u zalog.

Medju tim zaprieti Hrvatskoj nova opasnost od Bočkajevih na Hrvate razjarenih pristaša. Bočkajev gjeneral Grgur Németh, koji bijaše sam posjetio bana, moleći od njega pomoći i savez,

Digitized by Google

vrativ se u Ugarsku bez uspjeha, udari sa svojimi četami prama Muri i Dravi, prevali granicu Štajersku, oplieni Radgonju i bližnja mjesta, spremajući se prevaliti u Medjumurje i u Hrvatsku. Dobivši o tom glas Drašković, sazva na hitro sabor, koji zaključi, da se imadu odmah sakupiti tri vojske. Narod pohiti sa svih strana na obranu svoje domovine proti Magjarom. Ban postavi jake straže na granici, da čuvaju obalu dravsku od Vinice do Ljudbrega. S ostalom vojskom krene preko Drave i Mure u samu Ugarsku. Kod Mure sjedini se s četami grofa Jurja Zrinskoga sakupljenimi u Medjumurju i s četami grofa Franje Baćana iz Lendave i okolice. Došav do Körmenda potjera odtuda Bočkajeve čete sjedinjene s Turci, očisti za tim od neprijatelja čitavu okolicu mursku i podravsku sve do štajerskih medja. Nakon toga vrati se slavodobitno kući. Pod konac 1604. i na početku god. 1605. nalazimo bana Draškovića u Klenovniku, Ilijancu, Zaboku, Zagrebu, Mokricah i u Krapini. Odtuda je razašiljao svoja službena pisma i dopisivao sa svojimi poznanci.

Godine 1607. približavao se opet Bočkajev gjeneral Németh obalam dravskim i murskim s namjerom, ili da provali u Hrvatsku, ili da drži u stezi čete hrvatske. Namjeravao je podjedno osvojiti gradove Kiseg i Suboticu. Ban Drašković prodre opet s hrvatskom vojskom u Ugarsku. On očisti od neprijatelja svu okolicu kraj Drave, Mure i Raba, prodre do granice štajerske i austrijske, te natjera svojimi hitrimi pobjedami Bočkaja u toliki škripac, da je morao zamoliti za mir, koji je s regentom Ugarske, nadvojvodom Matijom, doista utanačio. Kod ugovaranja mira bijaše Hrvatska kroz svoje poslanike zastupana, a sam ugovor, utanačen na saboru požunskom, potvrdio je na po se sabor hrvatski god. 1608. i poslao svoj zaključak kralju po Tomi Erdedu.

Višerečene god. 1607. bijaše Ivan II. Drašković članom povjerenstva sazvana od krune, da podnese mnienje, kako da se ima urediti vojvodina erdeljska. Hrvatski članovi toga povjerenstva bijahu uz bana: Šimun Bratulić, biskup zagrebački, Franjo

Digitized by Google

Ergeljski, biskup bosanski, Tomo Erdedi Moslavački, bivši ban, i Nikola Ištvanfi Vinički, glasoviti pisac poviesti Ugarske.

Ali već sliedeće godine 1608. dosadila je Draškoviću banska čast. Silnih troškova za državu i zemlju ne mogaše nadalje podmirivati, dočim niti plaće dobivao nije. Kad ne nadje od nikuda podpore, i kad uvidi, da Beč nikako nije sklon da plaća banove vojnike, odreče se časti banske u ljetu godine 1608. i preda upravu zemlje njegdašnjemu banu Tomi Erdedu, koji ipak ne bijaše od kralja odmah potvrdjen za bana, jer pod njegovim predsjedničtvom držahu se mjeseca rujna god. 1608. saborske sjednice »Vacante officio Banatus«.

Drašković, da se oporavi od silnih troškova banskih, morao je god. 1609. založiti njeki svoj posjed kod Grebena, valjda Hrašćinu, za 4.000 for., a Gornju i Dolnju Veliku za 440 for. Da bi ukriepio vjeru katoličku u zemlji, podupirao je Isusovce. U to ime pisao je iz Varaždina 14. listopada 1609. rimskomu papi Pavlu V., moleći ga, da za uzdržavanje isusovačkoga kolegija podieli Isusovcom izpražnjeno zagrebačko predstojničtvo sv. Marije. Papa hvali pismom od 5. prosinca 1609. njegovu revnost za vjeru i preporuči biskupu zagrebačkomu njegovu želju pogledom na predstojničtvo B. D. Marije. Kralj pozva do skora Ivana II. Draškovića kao svoga ratnoga savjetnika i meštra posteljnika u Ugarsku. Imenova ga zapovjednikom prekodunavske ugarske vojske i vrhovnim kapetanom tvrdje ujvarske. I u toj časti znao je Ivan pribaviti si obćenito štovanje. Bivši u Ugarskoj, boravio je kadikad kod svoga sina Jurja III., opata od Pornave. Tu je mnogo obćio s Hrvati i nadarivao svoje hrvatske prijatelje, kao što je god. 1611. Stjepanu Patačiću, glasovitomu prabilježniku i kr. personalu, i njegovoj ženi Barbari Beković darovao veliko svoje dobro Belicu u Medjumurju. Boraveći god. 1612. u Pornavi, dao je sagraditi za svoga sina gospodarsku sgradu, na koju postavi kamenitu ploču s latinskim nadpisom.[6] Sliedeće godine 1613. dne 11. ožujka umre Ivan II. Drašković u Požunu. Njegovi ugarski štovatelji i prijatelji staviše mu u župnoj crkvi sv.

Digitized by Google

Martina grobni spomenik s nadpisom na mramornoj ploči.[7] Kojim rodoljubnim ponosom gojio je ban Ivan II. Drašković sviest hrvatsku, neka bude svjedokom ona njegova izreka, kojom na požunskom saboru god. 1597., kada htjedoše Magjari na silu stvoriti zakon, da se protestanti imadu uvesti u Hrvatsku, sve najgorje vikače i fanatike sasvim ušutka. »Volim, — povikne on, — sa čitavom svojom kraljevinom razvrći svaku svezu s krunom ugarskom, nego da dozvolim, da se u Hrvatsku uvede duševna i smrtonosna kuga, a za moju domovinu najsramotnija ljaga.«

Ivan II. Drašković imao je sa svojom suprugom Evom Ištvanfijevom tri sina: Nikolu I., Ivana III. i Jurja IV., i dvie kćeri: Anu i Jelenu, udatu za Krsta Banfija Lendavskoga. Eva bijaše kći velezaslužnoga historiografa Nikole Ištvanfija, vlastelina hrvatskih dobara Vinice, Bistrice i Pavkovca ili Pavkova vrha, koji je isto tako dobro govorio i pisao hrvatski kao latinski i magjarski. Evina majka Jelisava, kći Jurja Bota Banjskoga, brata Andrije bana hrvatskog, bijaše udata ponajprije za proslavljenog junaka Marka Horvata Stančića, za tim za isto tako glasovitoga Pavla Bakića, napokon za Ištvanfija. Evini roditelji leže zakopani u župnoj crkvi viničkoj, gdje im se vidi grobni spomenik.

U vrieme banovanja Ivana II. ističu se dva Draškovića iz rozgve plemića ličkih po imenu Matija i Nikola. Prvi bijaše svećenik senjsko modruške biskupije, te ga car Rudolfo II. radi njegove izvanredne sposobnosti imenova 20. prosinca godine 1600. biskupom kninskim, na što ga kao takova papa Klemento VIII. potvrdi. Nikola Draškovič odlikovao se neumornim djelovanjem za oslobodjenje kršćana bosanskih i hercegovačkih izpod jarma turskog. Već god. 1606. ode on u Rim, da od stolice rimske potraži pomoć za svoju kršćansku braću, te da se posavjetuje, kako da se izbave kršćani od svojih okrutnih gospodara. God. 1609. dobi on od nadvojvode Ferdinanda, od bana hrvatskog Tome Erdeda, od biskupa ninskog Blaža Mandevija, od bažkoga kapetana Gašpara Stjepanovića i

Digitized by Google

od svih glavara i knezova plemenitih ljudi ličkih i bivše kneževine Ivana Karlovića preporučna pisma, da zajedno s Tomom Milčićem, plemićem ličkim, otidje iznova u Rim i da ugovara sa stolicom rimskom, kako da se uz Bosnu i Hercegovinu oslobodi na po se Lika i Krbava od Turaka, i da se podloži austrijskoj kući. Drašković bi imao bio krenuti u Rim zajedno s biskupom od Skopja fratrom Dinkom Andreaševićem, koji je primio podpore za oslobodjenje kršćana od bečkog i gradačkog dvora. Nu proti ovomu fratru i Nikolinom poslanstvu pisao je potajno papinski legat u Gradcu Ivan Salvago kardinalu Borgesu, moleći ga, da izviesti papu, da rečeni poslanici niesu drugo nego varalice, koji prave osnove u zraku, želeći se dočepati novčane podpore. Salvago bijaše naime gnjevan na biskupa Dominka, što ga nije posjetio u Gradcu, i što je preko njegove volje osudio fratre trsatske radi njekih zloporaba. Medju tim oboli znatno Nikola Drašković na Rieci, gdje je obično živio. Uzrokom njegove bolesti bijahu dugačka i mučna putovanja po turskih, hrvatskih i talijanskih krajevih, većom stranom u poslu izbavljenja kršćana. On pisa dakle papi 29. ožujka 1610., da ne može nikako doći u Rim, već da pošilja onamo svoga suputnika biskupa Dominka, komu je sva gorespomenuta preporučna pisma predao, da ih izruči papi. Dalnje sgode nisu poznate, pošto nam Theiner samo njegova pisma priobći.

Drugi brat Ivanov Juraj III. spominje se zajedno s braćom u listinah do god. 1590. Tvrde njeki, da je god. 1598. bio zapovjednikom tvrdje Petrinje. Žena mu bijaše Julijana barunica Herberstein, s kojom nije imao djece.

Treći brat Ivanov Petar I. bio je meštar tavernika. Živio je s bratom Ivanom nerazdieljen u gradu Trakošćanu. Vojevao hrabro kod Siska god. 1592. God. 1611. bijaše s ljetopiscem Grgurom Petevom hrvatski poslanik na ugarskom saboru. Umro je 17. veljače 1616. Spomenuti Petev hvali ga u svojoj magjarskoj kronici, da je bio mudar i dosjetljiv. Sa svojom ženom Marijanom Alapićevom Veliko-Kalničkom imao je sina

Digitized by Google

Gašpara II. i šest kćeri: Barbaru, Evu, Susanu, Uršulu, Saru, ženu Dioniša Zičija, i Katarinu, ženu Gašpara Ratkaja. Po svojoj ženi bijaše nasliedio dio Kalnika i Vukovine, a po svojoj punici Marijani Schweinbeck nasliedio je grad i dobro Lutenberg (Ljutomir) u Štajerskoj, po kojem gradu zvao se on i njegov sin Gašpar II. barunom od Lutenberga.

* * *

Najstariji sin Ivana II. Nikola I. izučio je nauke u Gradcu. Služio se rado geslom: »Sreći je sve dozvoljeno (Fortunae nihil inausum).« Bio je kraljevski savjetnik i komornik i meštar dvornika, a bavio se rado pjesničtvom latinskim. Svoje majke Eve bijaše ljubimcem, te mu ona svojom oporukom od god. 1620. ostavi najveći dio svojih dobara. Nu god. 1624. dielio se on s bratom svojim Ivanom sasvim pravedno. Ivan zadrža Novi Klenovnik, polovicu Trakošćana, Kamenicu i čitavo pravo na Krapinu i Kostel, zajedno s imanji Eberhard u požunskoj i Preseka u križevačkoj županiji, za tim kuće u Zagrebu i Varaždinu. Nikola primi dvor Markovec u optujskom polju, vinograd Preizerijanski u kotaru čakovačkom, glavnicu od 72.000 for. i dug Rudolfa kralja od 82.000 for. Dielio ih je prabilježnik Stjepan Patačić. Od Gvidobalda, nadbiskupa solnogradskog, dobi Nikola u dar god. 1657. njeki dvor i zemlje sa šumami i vinogradi u štajerskom gradu Optuju. Stanujući u Štajerskoj nosio je naslov baruna od Markovca. Oženjen bijaše Jelisavom groficom Erdedovom, s kojom nije imao djetce. Umrie god. 1659. Njegova slika rezana je u bakru od E. Widenmanna.

Bratu Nikole I. Ivanu III. bijaše sudjeno, da proslavi svoje ime i porodicu u gradjanskom staležu, kao što ju bješe proslavio veliki njegov prastric kardinal Juraj II. u svećeničkom staležu. Ivan III. rodio se god. 1603. Izučio je, kao brat mu Nikola, filozofičke nauke na sveučilištu gradačkom, juridičke nauke dovršio je u Bolonji god. 1620. u kolegiju ug.-ilirskom. Kasnije živio je na carskom dvoru u Beču. Tu je znao svojom ugladjenošću, pri-

Digitized by Google

stojnošću i prirodjenom ljubežljivošću predobiti na svoju stranu čitav dvor, i samoga cesara Ferdinanda II. Iz osobite naklonosti imenova ga ovaj velikim županom oravskim. Ali mladi je Drašković težio podjedno za svojom hrvatskom domovinom. Kad se izpraznilo zapovjedničtvo križevačke krajine, koju čast obnašao je njegda njegov otac Ivan II., zamoli kralja, da mu podieli ovu čast, i kralj mu povjeri rečeno zapovjedničtvo.

Dok je Ivan III. boravio izvan svoje domovine, brinula se vriedna mu mati Eva za kućno gospodarstvo. Odmah po smrti ljubljenoga supruga god. 1613. nastojala je pribaviti natrag svojoj porodici grad Krapinu sa svojimi ogromnimi zagorskimi pristojanji, jer taj grad bijaše preko zakona Fridrik Sekelj prodao Keglevićem. Eva Draškovićeva tvrdila je u svojoj proti njemu podignutoj parnici, da on Krapinu založiti ni prodati nije mogao, jer je njegda njezin suprug kao pobratim njegova otca pismeno s njim ugovorio bio, da ne će nikad Krapinu ni založiti ni prodati, nego ostaviti ju Ivanu II. i njegovim baštinikom. Taj ugovor bješe potvrdjen po samom kralju Rudolfu i po nadvojvodi Ferdinandu. Nu silni tada Keglevići nadvladaše pred sudom slabu udovu i zadržaše Krapinu. Ivan III. vrativ se kući, zabadava se trudio sa svojom braćom, da putem pravde postigne bolji uspjeh.

Kao zapovjednik križevački proslavi se Ivan III. god. 1622. u bitci kod Kaniže pod banom Jurjem Zrinskim. Sudjelovao je za tim u družtvu s Nikolom i Sigmundom Keglevićem, Sigmundom Ratkajem i Ivanom Vojkovićem u bitci kod rieke Mure. Kasnije podupirao je odvažno bana Sigmunda Erdeda i Vuka Frankapana kod Sredičkog i Berkiševine, gdje su naši slavno pobiedili Turke. Za ove velike zasluge, stečene na bojnom polju, povisi ga kralj Ferdinand II. dne 7. rujna god. 1631. zajedno s bratom Nikolom i bratučedom Gašparom sinom Petrovim, na čast grofovsku, te se Ivan od tada pisao grofom Trakošćanskim, Viničkim, Lukavečkim i Zelendvorskim. Prilikom nabavljanja grofovske časti imao je poveće troškove, s toga je god. 1632. prodao Gašparu Jarekoviću svoje imanje Švarču kod Karlovca za 2.210 fr.

Digitized by Google

Kad godine 1639. ban Sigmund Erdedski iznenada umrie u Ugarskoj, prenesoše mu tielo u samostansku crkvu Klanjačku u Zagorju, koju crkvu sa samostanom reda sv. Franje bijaše on sagraditi dao. Kod veoma svečana sprovoda banova bio je medju prvimi velikaši Ivan III. Drašković, tadanji meštar kraljevih posteljnika i tajni savjetnik. Tada nije ni slutio, da ima biti nasljednikom časti pokojnikove.

Kralj Ferdinando III. poznavajući njegove sposobnosti i vrline, imenova ga 10. srpnja god. 1640. banom hrvatskim i vrhovnim zapovjednikom krajine karlovačke. Zagrebačkomu biskupu Benku Vinkoviću i generalu karlovačkomu Vuku Frankapanu bješe od kralja naloženo, da novoga bana u ime kraljevo svečano uvedu u čast bansku. Dne 13. srpnja god. 1640. bijaše Ivan III. kao treći Drašković po rečenih kraljevskih povjerenicih i po množtvu velikaša i plemića uveden na stolicu bansku uz obćenitu radost naroda i plemstva. Kao novi ban pobrinuo se prije svega, da primi u svoje ruke zemaljske tvrdje i gradove. Pošto pako baštinici bana Sigmunda Erdeda krajiški grad Letovanić za se zadržaše, i uza opetovane opomene banove predati ga ne htjedoše, prituži se on kralju Ferdinandu III., koji 5. kolovoza god. 1641. iz Ratisbone Erdedom strogo naloži, da rečeni grad banu odmah izručiti imadu.

Premda je Drašković po svojoj ćudi više naginjao na poslove gradjanske nego li ratne, ipak se je morao u ono ratno doba ponajviše baviti vojničkimi poduzeći. Tadašnji tridesetgodišnji rat bješe izsisao iz Hrvatske gotovo svu njezinu vojničku snagu, a ban se morao neprestano boriti sad s Turci sad s Rakocijevimi četami, saveznici Šveda. Kratko vrieme iza svoga uvoda posla ban Petra Keglevića u krajinu bansku i karlovačku, da sabere tamo nove čete. Ujedno naloži istomu Kegleviću, da otidje u okolicu jamničku i gvozdansku na pomoć srbskim doseljenikom, koje bješe doveo njeki Todorović, utekavši jedva pred potjerom turskom. Naši raztjeraše sretno Turke iz rečenih predjela. Ovom prilikom padoše u naše ruke dva turska glavara po imenu: Odabaša i Bradovica-aga; prvoga zadrža ban

Digitized by Google

za svoga sužnja, drugi dopade gjenerala Vuka Frankapana. Mnogo je imao ban brige da zaprieči prečeste mejdane i dvoboje, što su ih naši junaci običavali imati s turskimi delijami. Kao mejdandžije prve vrsti odlikovahu se u ono doba s naše strane Petar Patačić, Petar Letovanić i Gašpar Orehovački od Orehovice, podban hrvatski.

Kad se Turci spremahu, da opliene Draškovićevo imanje Rečicu, sakupi on pet pješačkih i četiri konjičke satnije kod Sladkog polja na Trebči, na što se Turci od straha natrag pomaknuše. Kod Kladuše raztjera ban Turke i malo da nije osvojio taj veoma tvrdi grad, u koji se bjehu zatvorili Turci. U samoj bitci proslave se uz bana Draškovića Gašpar Orehovački, podban, Petar Patačić, Sigmund Mrnavić Vukov i Juraj Gregurovečki od Gregurovca. S njimi vojeva i rodoljubni pisac poviesti banova kanonik Jure Ratkaj Velikotaborski, koji tada prvi put bijaše u boju.

Sliedećih godina kad se u Hrvatskoj pojaviše grozni potresi i poplave, a napokon i velika vatra u Zagrebu, razvio je ban Drašković neumornu djelatnost liečenjem zadanih narodu rana. Još veće brige nanesoše mu kojekakovi njemački častnici krajiških vojnika i novi doseljenici vjere pravoslavne, koje njemački gjenerali podjedno huškahu proti vlasteli i seljanom, kao i proti banskoj civilnoj upravi. Medju ovimi gjenerali odlikova se ponajviše gjeneral Gjorgje Švarcenberg, čovjek osoran, nadut i zloban. Rečeni gjenerali gledahu u ono doba na sve moguće načine, kako da osvoje što veće zemljište hrvatsko za Krajinu vojničku i kako da odkinu što više naroda od provincijala hrvatskoga. Oni uzimahu dapače i u najam zemljišta od vlastele, svećenstva i seljaka, kojih nikad više ne vratiše. Tako bješe gjeneral Ivan Galler uzeo Opatovec u najam od Isusovaca, koje selo za tim po njem novonaseljeni »Vlasi« silom oteše. Isto tako htio je uzeti u najam i Glogovnicu, ali susjedni plemići od Sv. Jelene potužili su se radi toga banu Draškoviću, na što ovaj 1. rujna 1642. pisa iz Brdovca rektoru Isusovaca Nikoli Sartoriju, neka ne daje na štetu kraljevine tudjincem u

Digitized by Google

najam zemljišta, jer će domaćih ljudi naći, koji će isto toliko najmovine platiti koliko tudjinac. Medju tim ne slušahu Isusovci savjeta banova. Oni iznajmiše doista Galleru Glogovnicu. Posljedica bijaše vječno trvenje glogovničkih Krajišnika sa svojimi susjedi radi medja i paša i šuma. Ban Drašković bijaše s toga prisiljen 28. kolovoza 1646. isusovačkoga rektora Mihalja Šikutena iznova sjetiti na tužne posljedice, koje su sliedile iz neopreznosti, što su tudjincem iznajmili svoje zemljište i tako ga odkinuli od uprave banske.

Godine 1644. spremahu se opet Turci u velike, da provale preko Hrvatske u pokrajine mletačke i austrijske. Ban Drašković, čuvši zle viesti, sazva mjeseca travnja sabor u Varaždin, odkuda posla u sporazumljenju sa staleži i redovi Ivana Vojkovića Klokočkog u Štajersku, a Matu Oršića u Kranjsku i Korušku, da traže pomoćne čete i nuždno streljivo. Vojković dopremi uz obćenito veselje iz Štajerske njekoliko topova i veliko množtvo praha i olova, ali nijednoga vojnika. Oršić se vrati praznih ruku. Ban prisili ipak Turke i bez tudje pomoći pred biskupovim gradom Gradcem na uzmak, a u hitnji dade popraviti tvrde gradove Goru, Pokupsko, Berkiševinu, Petrovac i Goricu. Iste godine postane Drašković vitezom zlatne ostruge (eques auratus).

Na gore spomenutom saboru varaždinskom imao je ban okapanja s oholim i grabežljivim Tomom Mikulićem Brokunjevačkim, tadanjim personalom kraljevskim, koji bješe javno na saboru uvriedio zastupnika grada Zagreba Martina Supanića, nazvavši ga seljakom i prostakom. Radi ove uvrede porodila se čitava parnica. U to doba povećao je ban svoj posjed, pošto je kupio od Barbare Černemblove Veliki i Mali Bukovec sa seli Sv. Petar, Seketin, Nova ves, Tutice, Malina, Križnica, Ostrožan, Kilamovci i Martinec. Od Stjepana grofa Keglevića primi pako u zalog gradove Kostel i Goricu u Zagorju za 10.000 for., a na po se kmetove kostelske za 2.000 for.

Godine 1645. prosvjedovao je Drašković sudbenim putem proti odstrančenju gradova Trakošćana i Klenovnika. Ove

Digitized by Google

naime gradove bijaše njegov bratučed Gašpar II., sin Petrov, predao u ime miraza svoje kćeri Euzebije njezinu vjereniku Nikoli grofu Zrinskomu, koji u to ime položi svomu tastu 30.000 for. Po smrti svoje kćeri uze Gašpar na silu natrag rečene gradove, ali je imao radi toga kasnije ljuta okapanja s banom Nikolom Zrinskim, koji ne bivši primio natrag svojih novaca položenih za gradove, uze sa svojom vojskom na juriš grad Trakošćan opet natrag, te ga nakon dugotrajne parbe vrati Draškoviću tekar onda, kad je primio svoje novce.

Na hrvatskom saboru, držanom god. 1646. u Varaždinu, zauzeo se ban Drašković zajedno sa sakupljenim plemstvom za one siromašne plemiće i seljake, koji su od njemačkih gjenerala podjedno trpjeli ljute nevolje i progone. Ban se potuži pismeno kralju Ferdinandu III. na višespomenutoga gjenerala Švarcenberga, koji bješe čitavomu hrvatskomu plemstvu dodijao. Kralj naloži istinabog tomu gjeneralu, da se ima pokoriti zakonu i naredbam banovim, ali u ono burno doba rata švedskog i bune Rakocijeve bijaše vlast njemačkih gjenerala i vojnika veća od kraljeve rieči. Odaslanim do Švarcenberga saborskim poslanikom odgovori on: »da njega njemačka halja čuva od svakoga nasilja krajiških i carskih vojnika, a oni, koji hrvatsku halju nose, neka se brane kako znadu.«

Uzprkos obćenitomu ogorčenju proti Niemcem i carskim vojnikom izradio je ipak ban Drašković, da je sabor hrvatski na poziv kralja Ferdinanda III. dozvolio iznova vojničku pomoć za tridesetgodišnji rat. Ban odpremi znatnu vojsku u Ugarsku, gdje se tada bavio kralj. Toj banovoj vojsci pridružio se i mladi Nikola grof Zrinski sa 300 svojih vojnika i drugova, koje odjevene u skrletu i nakićene zlatom i srebrom u tabor kod Sokolca dovede pred kralja. Kasnije vojevao je s njimi proti Rakociju i za tim u Njemačkoj proti Švedom.

U isto doba oboli ban Drašković u svom gradu Vinici od neumorna napora tjelesnog i duševnoga, što ga je priečilo, da nije mogao sa svojom vojskom otići u rat, premda je kod kuće imao dosta borbe s Niemci i Turci. Kad je ozdravio, bješe po

Digitized by Google

kralju pozvan u Požun na ugarski sabor. Na ovom se imao birati novi palatin po smrti Nikole grofa Esterhaza. U svečanoj sjednici, držanoj 23. rujna 1646., predloži kralj saboru po starodavnom običaju četvoricu, od kojih se jedan imao izabrati palatinom, t. j. nadvornikom ugarskim. Na prvom mjestu bješe po kralju predložen ban Ivan grof Drašković, za njim Ivan grof Forgač, Stjepan Bethlen i Vladislav Njari. Drašković dobi 150 glasova, što bijaše pretežna većina. Iza duga vremena bijaše on pod Habsburgovci prvi i posljednji Hrvat, koji je obnašao ovu najvišu čast u Ugarskoj. Čedan kako je od naravi bio, izpričavao se na saboru i pred kraljem, da ne može primiti povjerene mu visoke časti, jer da ne ima u Ugarskoj nikakova posjeda. Ali kralj i većina saborska prisili ga, da je napokon ovo dostojanstvo primio. S velikim slavjem odvedoše ga velikaši uz množtvo plemstva i zastupnika županijskih i gradskih do samoga kralja, koji je tada stanovao u požunskom starom gradu. Drašković položi pred kraljem javno prisegu i bude od njega veoma milostivo primljen. Novi palatin počasti velikoljepno sve članove sabora. Sve se veselilo, da zemlja dobiva toli čestita muža za svoga prvoga dostojanstvenika. Mjeseca listopada god. 1646. pozdravi ga u Požunu veliki odbor izaslan iz Hrvatske, čestitajuć mu na dobivenoj visokoj časti. Taj odbor sastojao je iz najuglednijih velikaša, plemića, svećenika i gradjana. Drašković počasti svoje zemljake sjajnim objedom. Kod ovoga pozdravi ga u ime Hrvatske povjestnik Gjorgje Ratkaj Velikotaborski sjajnom zdravicom. Medju ostalim reče: »Radujem se, da su Hrvati Ugarskoj dali već četiri palatina, i to: Nikolu Gorjanskog, Mirka Perenskog (Perenya), Tomu Nadažda Prodanića i Mirka Zapoljskog. (Mogao bi bio dodati i petog Benka Bana za vrieme Andrije II. kralja.) Sada evo stupa na stolicu palatinsku peti (šesti) Hrvat, nezaboravni ban Ivan Drašković, kojega Bog neka poživi na mnoga ljeta.« Ratkaj zaključi: »Živio nam, zemljače, na korist i probitak Ugarske, ali ne zaboravi nikada na svoj narod i na svoju domovinu, koja ti je dala život, ime i slavu.« I Drašković se

Digitized by Google

nije iznevjerio sve do smrti svomu narodu, koji je žarko ljubio. Najveći protivnici novomu palatinu bijahu u Ugarskoj protestantski nezadovoljnici i zaneseni sljedbenici Gjorgja Rakoca. Kad se jednoč velikom vikom oboriše na nj, uhvati on za držak svoga mača i poviknu gromovitim glasom: »Volim izgubiti život, nego da podpišem ikada vaša nepravedna zahtievanja!«

Sabor požunski bješe i godine 1647. nastavljen. Protestanti htjedoše stvoriti zakon, da Isusovci u Ugarskoj nikakova nepokretna dobra imati ne smiju. Katolici se žestoko opirahu tomu zaključku, ali bjehu u manjini. Hrvatski poslanik Ivan Sakmardi Dijankovečki prosvjedova u ime Hrvatske. Drašković ga je gorljivo podupirao i prosvjedova takodjer u ime Hrvatske proti rečenomu zaključku, jer da Isusovci brane ponajbolje onu vjeru, koju Hrvati u svojoj domovini jedino zakonitom priznavaju. Ogorčeni Ugri ne mogahu ništa zaključiti proti volji Hrvata za Hrvatsku. Drašković kao palatin potvrdi na molbu hrvatskoga poslanika dne 21. svibnja 1647. prosvjed Hrvata pismeno, što je toliko valjalo, koliko zakon. Po svršenom požunskom saboru vrati se Drašković u svoju omiljelu Hrvatsku, gdje je ponajviše boravio u svom gradu Vinici. Njegovi protivnici u Ugarskoj stadoše ga tužiti kralju Ferdinandu III., da on kao palatin ne će u smislu zakona da stanuje u Ugarskoj, već da živi izvan granica njezinih. Kralj bijaše tada prisiljen odazvati ga iz Hrvatske. Da mu bude ugodnije stanovanje u Ugarskoj, darova mu veliko imanje Óvár (Starigrad, Altenburg) zajedno s gradom i mjestom na desetgodišnje uživanje. Ovo darovanje dade povod njegovoj smrti. Kad ga mjeseca kolovoza god. 1648. svečano uvedoše u posjed Staroga grada uz pucanje topova, klicanje i radovanje naroda i uz velike gostbe, oboli palatin Drašković iznenada od kolike i umre u Starom gradu poslije nekoliko tjedana na samu Snježnu nedjelju. Ratkaj tvrdi, da su ga ugarski protivnici otrovali, ali ova tvrdnja nije ničim dokazana. Mrtvo njegovo tielo odvezoše u Požun i sahraniše u crkvi sv. Mar-

Digitized by Google

tina kraj groba njegova otca. Na svečani sprovod bješe potrošeno 10.000 forinti, premda je maleni broj magjarskoga plemstva kod sprovoda sudjelovao, kako Boetius tvrdi, iz mržnje, što bijaše Hrvat.

Draškovićeva supruga bijaše Barbara Turzova, kći palatina Gjorgja Turza, a udova Krsta Erdeda. Po njegovoj želji priedje ona od vjere Luterove na katoličku. S njom je imao dva sina: Nikolu II. i Ivana IV. i tri kćeri: Barbaru, udatu za Jobsta Josipa Moskona, Katarinu, kaludjericu samostana studeničkog, i Ivanu ili Anu Mariju, udatu za bana Nikolu Erdedu.

Ivan III. Drašković, palatin, bijaše po svojoj materi Evi Ištvanfijevoj nasliedio jedan dio znamenite knjižnice Nikole Ištvanfija, pošto je drugi dio iste knjižnice oporučno ostavljen Isusovcem zagrebačkim.

Drašković Ivan III. bijaše malena stasa i veoma krupna tiela. To je i njegovu smrt pospiešilo. Njegovih podoba ima mnogo slikanih uljem i rezanih u bakru i mjedi. Mi priobćujemo njegovu sliku po suvremenom bakrorezu, rezanom od Widmana. Imamo primjetiti, da je Ivan III., dok je bio banom, nosio častno ime »Defensor Croatiae«. Papinski poslanik na bečkom dvoru biskup Kamilo Meltio veli o njem, da je bio čovjek veoma dobar (huomo assai buono). Juraj Patačić, u svom djelu: »Gloria Collegii Ung.-Illyrici Bononiae« veli o njem, da je umio strogost zakona vazda ublažiti, jer je volio da bude ljubljen, nego da ga se straše. Ivan III. Drašković imao je silni imetak. Oporukom ostavio je 150.000 za gradnju različitih tvrdja i gradova, i za popravak crkve gjurske, kojoj je tada predstojao njegov brat Juraj IV.

* * *

Ivana III. preživjela su njegova dva brata Nikola I. i Juraj IV. kao i bratučed Gašpar II. sin Petrov. O Nikoli I. progovorismo gore. O Jurju IV. znamo, da se rodio g. 1599., da je bio muž duhovit, naobražen i gostoljubiv, ali preko mjere razsipan. Postavši za mlada opatom Pornovskim, trošio

Digitized by Google

je već tamo silne novce, ne mareći na dobre savjete svoga otca, koji ga je veoma ljubio. Godine 1628. postane biskupom pečujskim, god. 1631. biskupom vackim, napokon imenova ga kralj Ferdinand god. 1635. biskupom gjurskim. Premda od pape nije bio potvrdjen biskupom, jer nije za to ni molio, živio je ipak u gradu Gjuru veoma sjajno trošeći svoje i crkvene novce, i razsipljući crkvena dobra. Brat njegov Ivan III. pomagao ga je često novcem, gradio s njim zajedno gospodarske sgrade, crkve i oltare, ali sve to ne doteče silnim njegovim potrebam. On se s toga latio i otimanja plemićkih i crkvenih dobara. Na podnesene saboru tužbe povedene su proti njemu iztrage. Pozvan od ugarskog primasa Lipaja na crkveno sudište, bude na tri godine lišen svih dohodaka svoje biskupije uz ostavljenu mu godišnju podporu od 5000 for. Nezadovoljan tim sudom protivio se crkvenoj osudi, tražeći zadovoljštinu kod kralja, na što ga crkveni sbor odsudi na 200.000 for. odštete za počinjene crkvi i njekim privatnim ljudem štete. Od plaćanja ove ogromne svote bude napokon riešen po kralju, ali okapanja i parbenih neprilika imao je sve do konca svoga života, koji je sliedio god. 1650. Juraj IV. bijaše izvrstan govornik. Na crkvenom sinodu, sazvanom god. 1626. po kardinalu Pazmanu, bijaše imenovan govornikom sv. stolice rimske. (sacri oratoris munus ei demandatum est). Njegov izvrstni govor izrečen na spomenutom sinodu priobćen je po Lovri Karolyiu u djelu: »Speculum Jaurinensis Ecclesiae.« Ponosan na slavu svoje porodice dao je u gjurskoj crkvi obnoviti grob svoga velikoga prastrica kardinala Jurja. Nad grobom postavi nadpis, u opazci priobćeni, a odzdola doda njekoliko rieči, kojimi spominje, da je obnovio prastričev grob. [8]

Gašpar II. sin Petrov, bratučed Ivana III. palatina, bijaše kr. savjetnik i muž veoma ratoboran i pobožan. Služio je u vojsci za vrieme kraljeva Ferdinanda II. i III. Od Ferdinanda II. bude zajedno sa svojim bratučedom Ivanom 7. rujna god. 1631. povišen na čast grofovsku. Sa svojom ženom Anom Veronikom od Eibesfelda imao je jedinu kćer Eusebiju, koju je

Digitized by Google

udao za grofa Nikolu Zrinskoga, kasnijega bana, oko god. 1646. U ime miraza svoje kćeri dade on Zrinskomu gradove Trakošćan i Klenovnik, proti čemu su njegovi rodjaci sudbeno prosvjedovali. Zrinski bijaše u zamjenu položio Gašparu 30.000 for. u ime primljenih gradova. Kad god. 1651. Eusebija Zrinska bez djece umrie, zahtievao je Gašpar svoje gradove natrag. Ali Zrinski ne htjede ih predati, dok mu se ne povrate položeni novci. Nastade svadja i parba. Gašpar otme oružanom rukom grad Trakošćan, dočim je na Klenovnik uzalud jurišao. U isto vrieme protjera iz grada Ljutomira svoju sestru Saru udatu za grofa Dioniša Zičija. Zrinski osvoji doskora sa svojom i njemačkom vojskom grad Trakošćan, i vrati ga tekar onda Draškovićem, kad mu Gašpar povrati višeimenovanu svotu novaca. Gašpar bijaše medju tim od matere svoje Ane Marije Alapićeve baštinio Veliki Kalnik i Vukovinu u Posavini, kao što je već god. 1631. nasliedio bio od baruna Salamona Majbeka grad Majbek u Štajerskoj. U križevačkoj županiji dobi pako god. 1633. imanje Globočec. Ne imajući djece osim jedine kćeri Eusebije, zaokupiše ga Isusovci, i on stane graditi u Varaždinu za njihov red samostan sa školami i crkvu uzašašća Bogorodice. Ali radi toga imao je podnosti po svjedočanstvu Habdelićevu mnogo »protivnosti i ogovora nenavidnih ljudi« valjda ponajviše od rodjaka svojih. Učione dade on sagraditi od jakoga hrastovoga brvenja a liepu i prostranu crkvu od kamena, u kojoj priredi i grobnicu za porodicu Draškovića. Kada je god. 1646. u Varaždinu više od sto kuća pogorjelo, uništi vatra i Draškovićeve drvene »škole« i samostan, ali crkva ostade neoštećena. Habdelić pripovieda, kako su mnogi neprijatelji Gašparovi za vrieme gradjenja crkve i samostana govorili: »Na kaj su ti toliki troški? na kaj tulikih penez tuliko presipanje? ne bi li bolje bilo, da bi Draškovič Gašpar s tem siromahe junake pomagal? vernem slugam konje, pozlaćenu spravu, škrlatne i granatne halje kupuval?« Potajno su ga ogovarali: »da će zaradi varaždinske Device Marije cirkve na siromaštvo priti. Ništarmanje na vse te takove ogovore i

Digitized by Google

ogrizavanja, na vse nazlobe i nenavidnosti neje darežljive rukè svoje od cirkve Marijanske stegnul, doklam je zevsema svršil neje. Pače reči je govoril, ke sem i ja medj drugemi dostakrat čul, da iz vsega stroška cirkvenoga ni za jednoga krajcara vrednosti zmanjkanja nigdar neje čutil, čutil je pako, gda je po stotine dukata, da ne rečem po jezera u penezeh i drugom blagu na one trošil, ki mu potlam zahvalni vnogo nesu bili, pače su se iz gospocke darežljivosti na skoro zabili.« Gašpar Drašković podigo je takodjer u Varašdinu pred svojom novosagradjenom crkvom kameni kip djevice Marije, koju kasnije ban Ivan V. Drašković ponoviti dade. Gašpar II. umrie oko god. 1668.

* * *

Nikola II. Drašković, sin Ivana palatina, bio je zajedno sa svojim bratom Ivanom IV. god. 1648—1652. u Bolonji na sveučilištu, kada im otac iznenada umrie. Napredovao je u naucih veoma dobro. Bijaše vješt jeziku hrvatskomu, latinskomu, francezkomu, talijanskomu, španjolskomu, njemačkomu i magjarskomu. Kad se vratio kući, posvetio se gradjanskoj službi i obrani domovine; bio je kraljevski komornik i savjetnik, veliki župan mošonjski i napokon dvorski sudac. Po nalogu cara Leopolda I. dopratio je god. 1673. s velikim sjajem svojih drugova carsku nevjestu Klaudiju Felicitas iz Tirola u Beč. Ratovao je često proti Turkom i odlikovao se kod Kermenda i na rieci Rabi. Bijaše god. 1686. kod oslobadjanja Budima grada. Umre naglo god. 1687., udaren od kapi. Imao je dvie žene: Barbaru Homonajevu, s kojom je živio dvie godine, za tim Kristinu Nadaždevu, kćer Franje grofa Nadažda, koji bijaše upleten u zavjeru Zrinskoga i Frankapana. Nikola II. ostavio je dva sina: Pavla I., i Adama, i dvie kćeri: Mariju Magdalenu i Barbaru. Njegova slika rezana je u bakru od Kornela Meyssensa u Beču. Kako njeki tvrde, bijaše Nikola upleten u zavjeru svoga tasta i njegovih drugova, te se pogovaralo, da su ga Austrijanci otrovali, radi česa je i

*

Digitized by Google

tako naglo umro. O tom je natucao kasnije i Franjo Rakoczy u svom pismu, pisanom stališem hrvatskim, u kom spominje medju ostalimi uvredami, nanesenimi Hrvatom od Niemaca, i onomadnju silovitu smrt Draškovića (ut violentem nuperam Drascovicii mortem praetream).

Ivan IV., brat Nikole II., i drugi sin Ivana palatina, bijaše nakon dovršenih u Italiji nauka imenovan takodjer kraljevskim komornikom i savjetnikom. Kao čitavo tadašnje plemstvo bavio se i on rado četovanjem na Turke i pratio kao mladić u sve gotovo bojeve izkusnoga vojskovodju Nikolu Zrinskog. Sudjelovao je kod Osieka pri požaru glasovitoga mosta dravskog i pri jurišanju na grad Pečuh. Oženio se za mlada Marijom Magdalenom, kćerju najbogatijega tadanjega vlastelina ugarskog i hrvatskog Franje grofa Nadažda, dvorskoga sudca, koje sestru Kristinu imao je kasnije njegov brat Nikola II. Po svojoj ženi steče veliko povjerenje bana Petra grofa Zrinskoga, nesretnoga druga Nadaždeva u zavjeri proti Leopoldu I. i njegovim Niemcem. Ali je Ivan zlorabio ovo povjerenje. Po naputku svoga svaka Nikole grofa Erdeda, kasnijega bana, izdavao je on tajne zavjernikâ Niemcem, na koje se pozivahu njemački sudci u svojih iztragah i izvješćih na cara. Sam Petar Zrinski prizna, da je u šali povjerio Draškoviću njeke tajne u gradu Čakovcu kad je pratioi ženu njegova brata u medjumurski Beletinec, imanje grofa Nadažda. Nu s druge strane dao se Ivan sâm uloviti u buntovne spletke svoga tasta Nadažda i pisao je kompromitujuća pisma svomu bratu Nikoli, radi česa bijaše za njeko vrieme pao u nemilost kod dvora. Ali to ga nije uzdržalo, da se u isto doba ne sjedini s gjeneralom Herbersteinom i Nikolom Erdedom, pomažući im gušiti bunu Zrinskoga i Frankopana oko Save i progoniti Turke oko Požege. U svom gradu Klenovniku držao je čitavu četu vojnika, od kojih se spominje Gašpar Kanižaj kao dvorski kapetan. Godine 1682. izabraše ga staleži i redovi hrvatski na svom saboru, držanom 24. kolovoza u taboru na dravskom polju, glavnim zapovjednikom onih konjanika, koje poslaše u pomoć proti

Digitized by Google

Turkom i proti četam Tökölijevim. U borbi s ovimi odlikovao se Draškovič na toliko svojom hrabrošću, da ga sabor godine 1684. iz zahvalnosti nagradi imanjem Kutnjakom u križevačkoj županiji, koje bijaše izgubio Legradjanin Gjuro Dedija radi svoje vjere luteranske. Kralj ga imenova u isto doba velikim dvornikom. Osim rečenoga imanja posjedovao je Ivan Draškovič Klenovnik, Vinicu, Zelendvor, Trakošćan, Starigrad i Beletinec u Medjumurju zajedno sa svojim bratom Nikolom, a na po se Božjakovinu, za koju bijaše on platio kralj. fisku 18.731 for.; ali ovo imanje bješe mu god. 1685. oduzela kr. komora, pa ga proda god. 1686. kaptolu zagrebačkomu za 25.992 forinta. Nu Draškovič umio je po svojih prijateljih ovu prodaju osujetiti. Već sliedeće godine 1687. dne 3. travnja dozvoli kralj Leopold I. na prošnju svoga vjernoga grofa Ivana Draškoviča Trakošćanskog, kr. savjetnika, komornika, meštra dvornika i c. kr. gjenerala, da se na župnom trgu sv. Brcka u Božjakovini mogu unapried držati dva godišnja sajma, i to jedan prije praznika Presv. Tiela Isusova, a drugi na dan sv. Mihajla arkangjela.

Kao carski gjeneral odlikovao se Ivan IV. i unapried u raznih bojevih s Turci i ugarskimi buntovnici. Godine 1689. potukao je kod Zrinja s 1.500 Hrvata hametom Turke (oko 4.000) i oteo im 20 barjaka, koje u ime pobjede posla kralju u Beč. Kralj ga imenova tajnim savjetnikom i podmaršalom. Godine 1692. oboli ljuto u Zagrebu; ležao je dugo u svojoj »zidanoj kući« (murata domu) bolestan. Za tim ga odvedoše u Lokenhaus, ugarsko imanje njegove sugruge, gdje umre, te bi zakopan u raci porodice Nadaždeve. Ivan IV. Draškovič bijaše na glasu radi svoga orijaškoga stasa i snage, te se je dugo ogromnoj veličini njegova mrtvačkoga liesa i krupnini njegovih kosti divio sviet.

Gore spomenutu zidanu kuću u Zagrebu, koja bijaše naprama samostanu kapucina (sada gospodje Mednjanski na Kapucinskom trgu), nabavio je od grofa Adama Zrinskoga i njegove matere barunice Sofije Leblove, te je još god. 1693. opatici Petronili

Digitized by Google

Zrinskoj, kćeri Petra i Katarine Zrinske-Frankapanke, morao platiti 2650 for. Od Zrinskih nabavio je i Brezovicu grad s čitavim posjedom. Sa svojom ženom Marijom Magdalenom Nadaždevom imao je Ivan IV. dva sina: Petra i Ivana V. Plemenita njihova majka kao veoma naobražena i pobožna žena bijaše gorljiva ljubiteljica hrvatske knjige. Pod njezinim imenom i njezinim troškom tiskane su dvie hrvatske nama poznate knjige: 1. Sobotni kinč B. D. Marije. U Zagrebu 1696. — 2. Žitek dveh verneh Kristuševih službenic Marte i Marije Magdalene. U Beču god. 1718.

* * *

Od sinova Nikole II. doživio je Pavao jedva 26. godinu. Bijaše oženjen Margitom groficom Erdedovom kćerju Aleksandra, s kojom ostavi kćer Barbaru udatu za baruna Jobsta Josipa Muskona, s kojom ovaj dobi grad Lichtenwald (Sevnicu) u Štajerskoj. Udova mu je živjela god. 1695. na svom imanju kod Hrašćine u Zagorju. Tu se udala god. 1698. za Ivana Kerija. Drugi sin Nikole II. Adam Franjo rodio se god. 1673. Bijaše muž nemirne i žestoke ćudi; posvetio se vojničkomu staležu. Bio je kr. komornik, tajni savjetnik i podmaršal. Izkazao se u više bitaka svojom hrabrošću i odvažnošću. Imao je tri žene; s prvom Marom Rumijevom razkrstio se u kratko vrieme. Po njezinoj smrti oženio se Barbarom Herbeville iz Lotaringije, kćerju Ljudevita grofa Herbevilla c. kr. generala, ali doskora protjera i nju, pa uzme još za njezina života treću ženu Mariju Magdalenu barunicu Frischhausen. S ovom otidje živjet u Poljsku i Rusku, gdje se dotle bavio, dok mu nije druga žena umrla. Tada se vrati u domovinu, gdje je živio do smrti. S prvom ženom rodio je sina Lava Filipa i dvie kćeri: Rozaliju Franjicu, udatu najprije za grofa Ivana Joakima Sinzendorfa, za tim za Adama grofa Keglevića, i drugu Jelisavu Amaliju, udatu za gjenerala Matiju Franju Markeza od Davije. S drugom ženom imao je sinove Ivana VI. i Mirka i tri kćeri: Mariju Anku, udatu za grofa Vladislava Sečenja,

Digitized by Google

Mariju Tereziju, predstojnicu zavoda englezkih gospodjica u Pragu, Franjicu Josefu, udatu za grofa Karla Festetića, sina podmaršala Josipa Festetića.

Od sinova Ivana IV. obnašao je Petar II. godine 1695. čast velikoga meštra kraljevskih posteljnika i vrhovnog kapitana tvrdjava Križanić-turnja i Vražića. Umro je bez mužkog odvjetka. Jedinica kći Katarina udala se za grofa Petra Keglevića. Drugi sin Ivana IV. Ivan V. živio je njeko vrieme pod skrbničtvom svoje matere, koja ga je dala veoma brižno odgajati. On je polazio nauke u Varaždinu, stanujući u kući svoga otca, za tim ode u Beč, gdje je položio javne izpite iz humanističkih i filosofičkih nauka. Prava učio je u Bolonji g. 1693., odkale ode u Rim, da se pokloni papi. Vrativ se kući god. 1695. oženio se Katarinom Čakijevom. Kad ova nakon 8 godina umre, uze za drugu ženu Katarinu groficu Brandis, gospodju od caričina dvora. God. 1699. bio je Ivan V. već veliki župan valpovački i baranjski, kr. savjetnik i komornik. God. 1704. vojevao je proti Rakocijevim četam, te je već god. 1708. imenovan gjeneralom. Tadašnji ban Ivan Palfi predstavio ga iste godine saboru hrvatskomu kao zapovjednika narodne vojske. (Commendans Nationalis Militiae Croaticae). Sabor ga posla iste godine s narodnom vojskom u Ugarsku proti četam Rakocijevim i njegovim saveznikom Francezom. Tu se odlikovao Ivan u jednoj bitci, u kojoj je ogradjenoga bedemî neprijatelja, preskočivši na konju široku grabu, jurišem napao i raztjerao i istoga vodju zarobio, zadobivši laku ranu na glavi. Godine 1712. bijaše Ivan V. Draškovič c. kr. savjetnik, komornik, predsjednik kr. komore i veliki župan vukovarski i baranjski; kao takav bio je iste god. na hrvatskom saboru, pomagao je sklopiti hrvatsku sankciju pragmatičku s kraljem Karlom III. i podpisao je onaj naputak, koji dobiše hrvatski poslanici: Petar Gotal Gotalovečki, Daniel Rauch i Gjorgje Cinderi, koji odnesoše saborski zaključak u Beč. God. 1716. vojevao je kao podmaršal i zapovjednik narodne vojske na granici hrvatskoj proti Turkom. U družtvu s kapetanom grada Zrinja Franjom Ma-

Digitized by Google

tačićem i kapetanom kostajničkim Paraminskim osvojio je Dubicu, Prkovicu i Ostrožac i podigao na Savi utvrdjene čardake, odkuda je poplienio grad Novi s okolicom. Grad Kozarac, koji Turci junački braniše, osvoji on na juriš, razorivši ga do kraja. Napokon pobiedi bega Cerića, kapetana novskog i kamenogradskog, te ga zarobi zajedno s bratom i sinom, kojim naši razjareni vojnici odrubiše glave i na zidinah Zrinja i Kostajnice iztaknuše na kolcih. Za nagradu Ivanovih junačkih čina imenova ga kralj 1718. c. kr. komornikom i savjetnikom ratnoga vieća, a njekoliko godina za tim, u odsuću bana Palfija, banskim namjestnikom, te je kao takav god. 1723., 1725. i 1728. predsjedao saborom hrvatskim. Napokon bude god. 1732. povišen na čast bansku i podieljeno mu ujedno vrhovno zapovjedničtvo Krajine varaždinske. Na saboru držanom u Varaždinu uveden je u čast bansku 17. veljače 1732. po biskupu Jurju Branjugu kao kraljevskom povjereniku. Osim velikoga broja velikaša i plemića hrvatskih prisustvovalo je toj svečanosti množtvo plemstva iz Štajerske, koje Draškovič u svom gradu Klenovniku kroz više dana kao mile goste zadrža i bogato počasti. Nu sliedeće već godine, 4. siečnja 1733., umre ban Ivan V. Draškovič iznenada od kataralne nahlade uz žalost čitavoga naroda. Zakopaše ga svečanim sprovodom u varaždinskoj crkvi Isusovaca, sagradjenoj po Gašparu Draškoviću. Pred istom crkvom bijaše nedavna dao popraviti kip B. D. Marije na mnogih mjestih oštećen, a u samoj crkvi dade poljepšati kapelu lauretansku.

Sa svojom suprugom groficom Katarinom Brandis rodi dva sina: Ivana VII. i Josipa I. Kažimira, uz tri kćeri: Ivanu Doru, udatu za grofa Leopolda Styrum-Limburg, c. kr. pukovnika; Anu Katarinu, udatu za podmaršala grofa Jurja Sluhu; Anu Mariju, udatu ponajprije za grofa Petra Keglevića, kr. savjetnika i velikoga župana požežkog, za tim za Petra Trojila Sermaža, c. kr. komornika, podpukovnika u Krajini i stola banskog vićnika.

Adamov stariji sin Leopold Filip postao je iza dovršenih nauka, c. kr. komornikom; bavio se rado knjigami, i izbjegavao

Digitized by Google

velika i bučna družtva. Uzeo je za ženu najprije groficu Jelisavu Terezu Palfijevu, kćer podmaršala Pavla Palfija, za tim nakon njezine smrti Barbaru Usnerovu. Umro je 16. siečnja 1759. Imao je sina Norberta i dvie kćeri: Terezu, udatu za grofa Mihalja Viczaja, i Barbaru, udatu za grofa Reisinga, za tim za c. kr. četnika grofa Ivana Clarya.

Drugi sin Adamov Ivan VI. posvetio se gradjanskoj službi. Bio je savjetnik kod kr. komore i c. kr. komornik. Imao je dvie žene: Franjicu, kćer glasovitoga grofa Antuna Grasalkovića Gjarskog, ljubimca carice Marije Terezije, i Julijanu groficu Montecucoli. S prvom rodio je kćer Mariju Anu, udatu za grofa Josipa Čakija, i dva sina: Ignjata † 1792. i Mirka II. Ovaj posljednji pade kao c. kr. kapetan 18. lipnja 1757. u pruskom ratu u bitci kod Planijana.

Bana Ivana V. najstariji sin Ivan VII. rodio se u Optuju 27. studenoga god. 1709. Polazio je nauke u Varaždinu, Gradcu i Beču. Služio u carskoj vojsci i pao god. 1735. kao c. kr. četnik kod Mantove u Italiji. Brat njegov Josip I. Kazimir rodio se 4. ožujka god. 1716. Iza dovršenih nauka, sliedeći primjer otaca svojih, ode i on u vojnike. Počeo je služiti u pukovnijah bana Karla Baćana i grofa Forgača, a sliedio je Franju I. Loterinskog u Srbiju i Vlašku, ratujući proti Turkom. Odlikovao se već god. 1738. u bojevih kao kapetan u pukovniji grofa D'Ollona. Napokon dotjera do časti podmaršala i postane zapovjedajućim gjeneralom u Erdelju. Vojevao je hrabro u ratu francezkom i pruskom i odlikovao se izvanredno kod zauzeća tvrdje Glaz. Obnašao je takodjer čast velikog župana križevačkog i bio c. kr. komornik i tajni savjetnik. Dok je god. 1756. i 1757. vojevao u Njemačkoj, upravljao je u njegovo ime županijom Ivan grof Patačić, s kojim je često dopisivao u poslovih županijskih. Godine 1752. bijaše načinio oporuku, kojom svojoj ženi u ime miraza ostavi 12.000 for., a svojoj djeci imanja Belaj, Černemal, Rečiću, Bednju, Prasnicu, Voću, Marćan, Božjakovinu, Bukovec, Trakošćan i Klenovnik. Umro e godine 1765. Supruga mu bijaše barunica Suzana Mala-

Digitized by Google

tinski, koja se je kao udova udala kasnije za grofa Franju Nadažda, bana hrvatskog. Josip Kazimir imao je s njom tri sina: Ivana VIII., Franju I. i Josipa II. i dvie kćeri: Julijanu, udatu za grofa Leopolda Erdeda, i Barbaru, udatu za grofa Franju Pejačevića.

Josipa Kazimira najstariji sin Ivan VIII. bijaše c. kr. pukovnik kod erdeljskih krajišnika i c. kr. komornik, kasnije veliki župan križevački kao i otac mu. Za suprugu je imao Apoloniju barunicu Malatinsku, rodjakinju svoju po materi. S njom je rodio dva sina: Janka i Jurja IV. Živio je ponajviše u Brezovici i u Božjakovini.

* * *

Stariji sin Ivana VIII. Janko Drašković spada u prvi red onih velezaslužnih rodoljuba, koji su u naše doba preporodili Hrvatsku. Rodio se u Zagrebu 20. listopada 1770. Prve nauke svrši u Zagrebu, filozofičke i juridičke na sveučilištu bečkom. Iza svršenih nauka posveti se po primjeru svojih otaca staležu vojničkomu. Kao c. kr. konjanički častnik vojevao je pod Laudonom, i bio zajedno s nadvojvodom, kasnijim carem Franjom I., kod obsjedanja Biograda. U carskoj vojsci dotjera do kapetana. Iza 18-godišnje službe izstupi iz carske vojske, nu doskora pridruži se u francezkom ratu k narodnoj hrvatskoj vojsci i bude imenovan pukovnikom. Ljubav k vojničkomu staležu osta mu uvriežena u duši kroz sav život. Često bi znao kazati, da ima stotinu sinova, sve bi natjerao, neka idu u vojnike, da se nauče redu i točnosti. Godine 1806. baveći se u Beču slomi si nogu, te je 30. lipnja pisao biskupu Vrhovcu, neka ga izpriča kod novoga bana Gjulaja, što k njegovu uvodu radi bolesti doći ne može. Možebiti da je ova nezgoda povodom bila, te je ostavio carsku vojničku službu.

Bivši još kod vojske postane c. kr. komornikom. Kad je god. 1818. car Franjo sa caricom posjetio Zagreb, bijaše im Drašković dodieljen kod podvorivanja. Kao sviestan Hrvat ustroji on prilikom boravka careva, u dogovoru s biskupom Vrhovcem,

Digitized by Google

narodnu svečanost pred biskupovim dvorom. Gospoda i gospodje od najuglednijih kuća sabraše se u narodnoj nošnji, te zaigraše hrvatsko kolo uz pjevanje pjesme poskočnice: »Zaspal Janko pod jablankom« Draškovič im bijaše kolovodja, a car i carica gledahu sa zadovoljstvom na prozoru, dočim se oko kola nagomilala silna svjetina.

Narodno čuvstvo pratilo je našega Janka kroza sav život. Dok je za mladjih godina boravio još u Parizu i u drugih inostranih gradovih trošeći silne novce, vazda je ipak najradje obćio sa svojimi zemljaci i ostalimi Slovjeni. Upoznao se s mnogimi Dubrovčani i Srblji, sprijateljio se s knezom Sorkočevićem, koji živući u Parizu ne htjede se vratiti u Dubrovnik, odkad je prestao biti republikom. Od velezaslužnog Srbina Save Tekelije priučio se imenu slavo-srbskom, te je stao bio i svoj jezik nazivati slavo-hrvatskim, služeći se vazda u svojih pismih ćirilicom, kojom je i svoj veoma obširni dnevnik napisao bio. Tekar kasnije prione i on uz ime ilirsko.

Kad bujica magjarizacije sve većom silom htjede poplaviti i narodnost i prava hrvatska, ustade prvi od višega plemstva Janko grof Draškovič, koji god. 1832. na hrvatskom jeziku i u starohrvatskom duhu podignu ozbiljnu rieč u svojoj razpravi: »Disertatia iliti Razgovor, darovan gospodi poklisarom zakonskim y buduchjem zakonotvorzem kraljevinah nasih, za buduchu dietu Ungarsku odaslanem, derxan po jednom starom domorodzu kraljevinah ovih. U Karlovzu, slovima Joanna Nep. Prettnera god. 1832. u 4-ni strana 26.« U predgovoru spominje, da je ovu svoju razpravu napisao u narodnom jeziku, »želeći dokazati, da mi narodnog jezika imademo, u kojemu sve izreći moguće je, što srdce i pamet zahteva. Dialekta pako ovoga, kao običnoga u pismoznanju starinskomu i kao puniega izvolio (izabrao) jesam, jer on i najhodniji jest u Slavo-Hrvatih kao narodu naših kraljevina.« — Dalje nastavlja: »Pozivljam indi sve domorodce, da pišu (hrvatski) gledeć liepo crkveno maševanje, koje mi u našemu jeziku imademo, i da se ne brinu zarad nadsuda onih, koji tome lieni jesu, ali koji djetinsko pred-

Digitized by Google

sudje k svojemu baštinjenomu siromaškomu dialektu imadu.« Hrvatske poklisare sjeća, kako su Magjari napredovali u svom jeziku, kako su već od davna imena plemićkih porodica i mjestâ i gradova magjarizirali, kako je za tim za vremena Marije Terezije i Josipa I. njemački duh i jezik kod nas i kod Magjara na silu širiti se počeo, kako su nakon toga Magjari iznova počeli svoj jezik učiti se »i istim mahom i kraljevine naše u njihovo kraljevstvo pretočiti opet naumiše. Proti tomu tužimo se mi sada i valja nam medju sobom posavjetovati se, da ustanovimo načela, koja nas vodila budu.« Prvo pako jest: »da uviek pamtimo, da kraljevine naše niesu osvojene i predobljene, nego da mi dobrovoljno pristali jesmo od prvine još ugarskomu zakonu s tim savezom, da se povelje i uredbe naše sobske obdrže, indi da mi uvjetovane savezne kraljevine jesmo, koje zakon naš sobski (posebni) braniti moramo. Izlazi odatle, da mi na ugarskoj dieti od naših zakonov ništa puštati ne smijemo, niti oni nje u viećanja uvesti ne mogu.« Sjeća nadalje Hrvate, da su u insurekciji (ustanku) god. 1809. sedamnaest hiljada vojnika dali, dočim Magjari sa tri tisuće ništa pripomogli niesu »sritnomu miru i sadašnjemu bitju.« Pak ako bi nas i sva ufanja prevarila, za oto ipak vriedno i dostojno je junaku, u svojem stopu hrabrena ufanja ostati. — Pak ako pametni budemo i junačka srdca naših predja sačuvamo i od Magjara dostojanstvo, i črez viećanja dubokoumna naših poklisarov častovanje zaslužiti znali budemo. Dužni smo dobru peldu Magjarov nasljedovati; — za oto kažimo im, da i mi narodnog jezika imademo i primimo ga u naših poslih i potrudimo se njega prilagoditi svagdašnjim obštinskim i pismoznanskim potribam, kako Magjari tekar od skora čine, i s tim vjerujte, najbolje odgovarali budemo prežestokomu onomu magjarskomu zahtivanju zarad jezika svojega. — Potribno takodjer bude, da manji narod bez svakog straha drugomu istinu reče i da svakoj sili junačko čelo suprotstavi. Imamo se, — nastavlja dalje, — držati reda (običaja) od starih naših baštinjenoga. Ovaj jest jedini način ne samo obdržanja

Digitized by Google

naših osobnih (posebnih) zakonov nego i tvrdja sloboštine občinske, koju jedna kraljevina bez uvjetovanih drugih prominiti u temelju nesmije. Da mi popustimo obrambu našu, Magjari koji od naravi vrlo prominljivi jesu, nas i bitje naše sklizkomu bi udesu podvrgli.« Razloživ sve naše tegobe radi jezika, radi posebnih prava, radi Rieke, Dalmacije i Krajine, zaklinje poklisare hrvatske, neka nikada ne privole u zahtievanje Magjara, da Hrvatska bude na zajedničkom saboru zastupana poput Ugarske, nego neka zadrže stari način zastupanja, po kojem su Hrvati pošiljali svoje poslanike (nuncije) s obveznimi naputci od strane sabora svoga, te su ovi poslanici imali na zajedničkom saboru prvo uzvišeno mjesto kraj predsjedničtva saborskog sa pravom prosvjedovanja, (dočim sada sjede na uzvišenih zadnjih klupah bez ugleda i upliva.) Govori napokon onim, koji bi pripravni bili podvrći se zahtjevom Magjara, neka primu robski jaram, ali onda za Boga neka odustanu od plača i tužba, jer »ništa ne ima nevrednijega od plačućega naroda, prije negoli je sva potribna za obrambu svoju najvećim trudom i žrtvom pokušao. Plač jest oružje nejaka ženskoga spola i pomoć robov i prosjakov, nit se nalazi šta sramotnijega za junaka nad tajnom tužbom; volte dakle svi jedan dan umreti, nego pogrdani i pohuljeni biti.«[9] Ovako je govorio starac od 62. godine, slavni predteča i suborilac slavne ilirske dobe. I narod slušao ga je s oduševljenjem. Sabor hrvatski izabra ga god. 1833. jednodušno uz H. Bužana za svoga poslanika na ugarskom saboru od godine 1833—36. za dolnju kuću, dočim je za gornju velikašku kuću, da pokaže svoje pravo onamo pošiljati i nevelikaša, izabrao Antuna Kukuljevića Sakcinskog, koji se kao poklisar već god. 1825—8. odlikova u obrani prava hrvatskih u dolnjoj kući ugarskoga sabora.

Na rečenom ugarskom saboru razvije Drašković silnu snagu svoga rodoljubnoga djelovanja. Govorom i razgovorom, dopisivanjem i goštenjem, vukao je ljude na svoju stranu i predobivao ih za svoje pravedne nazore, s toga je i mogao čestiti

Digitized by Google

i pravedni ban Franjo Vlašić, rodjen inače Ugrin, na saboru hrvatskom, držanom iza sabora ugarskoga, u Zagrebu god. 1836. pohvaliti javno neumoran rad i mar, tvrdu i razboritu uztrajnost hrvatskih poslanika, pogledom na obranu narodnih prava, ne gledeć na to, da su često izvrgnuti bili raznim nasrtajem i osobnim veoma neugodnim napadajem (personalibus summe ingratis collisionibus), pa ipak niesu nikad zaboravili na čvrstoću značajnosti i na umjereno vladanje, ne popuštajuć ni za dlaku od svojih prava i nazora (se vel latum ungvem dimoveri passi sunt), za što su u podpunoj mjeri zaslužili i moju i čitave domovine vjekovitu hvalu (demeruerunt meam atque totius Patriae perennem gratitudinem). Istom hvalom obsipao je poklisare i biskup Alagović (takodjer rodjen u Ugarskoj), koji medju ostalima reče, da zaslužuju, pošto su u sviju srdcih i tako usadjeni, da im se i u javnih spisih na vječnu uspomenu imena pohvalno zabilježe. Sâm kralj odlikova Janka Draškovića za njegovo saborsko djelovanje, poticanjem naravno bana Franje Vlašića, redom sv. Stjepana maloga krsta.

Jedva se vrati sa sabora, napisa Janko Drašković pobudnu pjesmu »Mladeži ilirskoj« sa motom: »Antiquam exquirite matrem.« U toj povećoj pjesmi veli medju ostalim:

„Čuvajte se, mili, gorkog jala,
Po njemu je domovina pala.
Izdajice jesu tomu krive,
Da naš narod u neslogi žive;
Samo tak se naši razdružiše,
Za preteći brata i bit više,
Vjeru, jezik, zakon (prava) razoriše,
Slavsku sreću posve povališe.
Ovaj nauk nek vam je pred oči,
Tu prostoća ne može pomoći.
Starijega mudrog domaćinu
Poslušajte u svakomu činu,
Ak' je vjeran domovini bio.
Slušaj, jer i ti to budeš htio,
Kad ostariš trudan od posala,
Od mladeži da ti bude hvala.

Digitized by Google

Kad naučiš, kako mala šaka
Slogom, znanjem, može svakojaka.“

I rodoljubna mladež ilirska slušala je starca Draškovića. Ona ga je odlikovala svakom prilikom. Kad je god. 1838. nastojanjem revnih prvaka ilirskoga pokreta osnovano družtvo »Čitaonice ilirske«, izabran je on predsjednikom družtvu, kao prvi medju prvimi.

Upravo električnom silom djelovale su na duhove daleko preko granica Hrvatske i dvie njemačke brošure, jedna od samoga Janka Draškovića, pisana pod naslovom: »An Ilirien's hochherzige Töchter«, a druga njegovim nastojanjem napisana i tiskom izdana pod naslovom: »Sollen wir Magjaren werden?« Iza one poslanice na kćeri ilirske pretvorila se čarobno sva ćud i narav naših svjestnih žena; one, koje bijahu već na polu poniemčene, stadoše učiti i govoriti hrvatski, poprimiše narodnu nošnju, počeše čitati hrvatske časopise i knjige, pjevahu hrvatske pjesme javno i u kući, dopisivahu hrvatski, a njeke pokušaše dapače i obogaćivati književnost hrvatsku. Druga više spomenuta brošura probudi gotovo sve nemagjarske narodnosti u Ugarskoj. Narodna sviest ne samo u Hrvatskoj i Slavoniji, nego i kod Slovjena ugarskih poče se na novo i silovito pojavljivati, a graja u kolu pretjeranih Magjara i njihovih prijatelja i odpadnika od svoga naroda, te izdajica svoje krvi i jezika, nastade upravo grčevita i užasna.

Mladi Iliri sa svojim izkusnim skroz i skroz ugladjenim i diplomatski naobraženim starcem s jedne strane, a s druge strane mladjahnom zanesenošću nadahnutim Gajem na čelu, koracaše medju tim junački napried u svom narodnom djelovanju, ne obziruć se ni na prietnje razjarenih Magjara i njihovih svesilnih oblasti i povjerenika, ni na svakdanje zapreke, ogovaranja i potvaranja svojih domaćih odpadnika i s njimi tiesno svezanih magjarskih plaćenika i uhoda, koji su se znali došuljati u Hrvatsku.

Dne 14. srpnja 1838. bješe se prvi put sastalo družtvo »Čitaonice ilirske« u kući kasnijeg odpadnika od ilirske stranke

Digitized by Google

grofa Aleksandra Draškovića, nećaka Jankova (sada kuća Pongračeva u Visokoj ulici). Janko Drašković otvori skupštinu pobudjujućim govorom, u kojem medju ostalim reče: »Probudimo se, pridajmo k prirodjenoj našoj vjernosti prema kralju i konštituciji skrbljivost za naše napredovanje; podbočimo našu mladež s hasnovitimi nauci; pritegnimo bistrije glave u našu »Čitaonicu«; budimo prijatelji, budimo braća bez razlike imena, jer svih nas otac jest kralj naš, i svih nas mati konštitucija naša«. Od onoga dana postade »Čitaonica« središtem književnoga i političkoga života Ilira. Iz čitaoničkoga družtva niknuše kasnije i »Matica ilirska« i »Narodni muzej« i »Narodni dom« i »Gospodarsko družtvo« i »Narodno kazalište i opera«, kao i »Narodna knjižnica« i prvi osnutak i predteča »Akademije znanostî i umjetnostî«. U »Čitaonici« sastao se klub ilirski, tu je bila prva narodna knjižara, tu je bila tvornica ideja za sav budući život narodâ balkanskoga poluotoka. Janko Drašković darova prvi »Čitaonici« svoju bogatu književnu sbirku, baštinjenu još po pradjedovih od povjestničara Nikole Ištvanfija. Njegov primjer sliedjahu jatomice drugi rodoljubi, kao što je u ono požrtvovno doba svaki plemeniti čin našao odziva po svih stranah domovine. U čitaonici započe i dovrši se duševna borba za osiguranje i zajamčenje narodnosti, narodnog-socijalnoga života i budućeg političkoga bića Hrvata.

Godine 1842., prigodom osme glavne skupštine družtva »Čitaonice ilirske«, dne 10. i 11. veljače držane, predložio je Janko grof Drašković kao predsjednik, da se po primjeru »Matice češke« i »Matice srbske« ustanovi »Matica ilirska«. Predlog taj prihvaćen bi jednodušno i do skora stupi novo družtvo »Matice« u život, imajući dugo vremena stan i sastanke svoje u »Čitaonici«. Prvim predsjednikom i ovoga družtva bijaše izabran opet Janko grof Drašković.

Proteče njekoliko godina neumorna rada i duševne i tjelesne borbe. Godine 1842. i 1845. poteče krv zanesenih rodoljuba na Markovu trgu u borbi za politička prava i za slovjensku ideju. Žrtve padoše, ali srdca Ilira ne klonuše. Pronašla se po-

Digitized by Google

treba sve veće centralizacije socijalnoga, duševnoga i političkoga života. Tomu bijaše nuždan prostran stan, kakova protivnici već od davna imadoše u svom tako zvanom magjarskom kasinu (sadanji muzej prirodnina). Želja se porodi, da se podigne »Narodni dom« za ilirsku stranku. I opet je djelovao Janko Drašković, da njegov najmiliji mu nećak Karlo grof Drašković svoju netom sagradjenu kuću u Opatičkoj ulici preda na dionice družtvu» Narodnoga doma«, koje tu smjesti »Narodnu dvoranu« i »Čitaonicu« i sa »Maticom«, muzej i knjižnicu i »Gospodarsko družtvo«. Novi nastade socijalan život, krepčije se počele razvijati političke ideje, dok im krunu ne postavi godina 1848., u kojoj narodna skupština prizna banom Josipa grofa Jelačića i očisti Hrvatsku od narodnih protivnika.

Janko Drašković pratio je sve ovo vrieme pozornim okom djelovanje Ilira, bodrio kod kuće slabije i plašljivije, a čestim dopisivanjem podbadao zemaljske poslanike na ugarskom saboru na uztrajnost i krepku duševnu borbu, kao što mnogi njegovi dopisi na baruna Metela Ožegovića potvrdjuju. Znamenita u poviesti svieta godina 1848. zateče Draškovića već u 78. godini. Okretnost tiela bijaše mu se iznevjerila; on morade upravljanje pokreta narodnoga ostaviti mladjim silam, ali pismom i govorom nije prestao podjeljivati svoje savjete, koje rado slušaše i ban Jelačić i ministar Franjo barun Kulmer, njegov rodjak, i poslanici saborski.

Vrieme austrijskog absolutizma raztuži duboko slobodoljubnu dušu Draškovićevu. On se ne pojavi više u javnom životu. Godine 1853. bude po predlogu bana Jelačića od Njegova Veličanstva kralja Franje Josipa imenovan pravim tajnim savjetnikom, te mu ovo naimenovanje ban Jelačić na sâm njegov rodjendan 20. listopada priobći. Sliedeće godine 1854. dne 30. rujna, kad je imao 84 godine, napisa on vlastoručno svoju dosta obširnu oporuku na hrvatskom jeziku, u kojoj medju ostalim veli: »Pred svemi dužan jesam grofu Dragutinu Draškoviću zarad porazumljenja sa mnom i učinjenih meni milota priznanje. Ostavljam mu lampaš (svjetionik) od alaba-

Digitized by Google

stra, koji mi je najviše za to mio, jer sam ga baš onda kupio, kad se je on rodio. Poslije mu ostavljam grb od mojega otca ostavljen, i drugoga mojega zadnjega (grba), koj i njemu valjao bude, jer i on jednoga carskoga reda vitez jest. Ostavljam mu nadalje sve kipe familije i gospodina Pastorija, negdašnjeg mojeg i mojega otca osobitoga prijatelja. I time pri njemu, koj mi je na svetu najmiliji, želim, da hranjen bude srdca moga kinč. Molim ga takodjer, da sačuva kip, u kojem ja i otac i brat moj u brezovačke bašče izrisani jesmo. Napokon ostavljam mu dva konjska pokrivala risasta cela i jedan dukat kralja Matijaša, kojega takodjer od otca baštinio jesam. Sada pako sliedi želja moja zarad sahranjenja tela mojega. Ako me Bog u Zagrebu k sebi pozove, tak blizu otca, matere i Fanike moje ležati, i troške plaćene od onih imati želim, koji predium i zemlje predialske baštinili budu. Ako li pako bliže Bukovca umreti meni dogodilo se bi, tak u šume ondašnje, Križenčija zvane, u kapeli, gde moj najmiliji rod Josip i njegova supruga leže, zakopan biti oporučim, i ufanje imam, da Dragutin, gospodin toga spailuka, niti tome sahranjenju, niti troškima pristojnima protivan ne bude. U tom ufanju njega takodjer za ovršitelja oporuke ove naredjujem i oporuku ovu izručam.«

Medju tim ne bijaše mu sudjeno umrieti ni u Zagrebu, ni blizu Bukovca. Još god. 1855. posjetio je po svom svakogogišnjem običaju toplice zagorske u Sutinskoj. Navratio se za tim 17. kolovoza u Zagreb i htjede u Gleichenberg, ali na putu oboli u Radgonji kod svoje mnogogodišnje kućne gospodarice, te umre tamo 14. siečnja 1856.

Janko Drašković imao je dvie žene: Ceciliju Pogledićevu, s kojom nije imao djece, i Franjicu barunicu Kulmer, s kojom je imao sina Josipa, koji, premda već oženjen, još za mlada umre. Janko bijaše veliki ljubitelj znanostî i umjetnostî. Veoma je rado čitao i sve do svoje smrti nije trebao pri čitanju naočala. Bijaše vazda krepka duha i pameti. Po naravi blage i tanke ćudi rado se šalio, u veselih družtvih boravio i dosjetke

Digitized by Google

pripoviedao. Govorio je hrvatski, latinski, njemački, francezki, talijanski, magjarski i rumunjski; razumievao sva narječja slovjenska, ponajbolje poljski, jer se u Galiciji dulje vremena kao vojnički častnik bavio.

Kao svi duhoviti Iliri iz prvoga doba pokreta, zabavljao se i Janko Drašković rado pjesničtvom ilirskim. Osim gorespomenute poveće pjesme mladeži ilirskoj, priobćio je odmah u prvoj godini »Danice ilirske« više svojih pjesama, kao: »Poskočnicu«, »Pjesmu domorodsku«, »Napitnicu ilirskog domorodca« itd., od kojih se još sada njeki odlomci u veselih družtvih pjevaju, kao n. pr.:

„Svaki junak, kad za p r a v o pade,
Kano sjeme ti je, koje sade,
Tako smrt junačka svagdar plodi,
Neotimlje, neg delije rodi."

ili

„Zato pijmo, braćo, s pune čaše,
Za slast stalnu domovine naše;
Da pogine naše pokolenje,
Domovini na glas i poštenje!"

* * *

Mladji brat Jankov J u r a j V. rodio se god. 1773.; učio je nauke u Varaždinu, Gradcu i Beču. Bijaše c. kr. komornik i velevlastelin; nu ne htjede se baviti prozaičkim gospodarstvom, pošto bijaše nadahnut slobodnjačkimi ideami svoga vieka. Politički život u austrijskoj monarkiji pod Meternichom dozlogrdi mu na toliko, da je ostavio svoju domovinu i otišao živjet u slobodnu Švicarsku. Imanja predao je s prvine u upravu zakupnika i upravitelja, za tim svojim sinovom. U Švicarskoj bavio se literaturom, te je na njemačkom jeziku izdavao slobodnjački list: »Freimüthige Gedanken aus der Schweitz.« Prodavši imanje Banluk u Banatu, razdielio se sa svojim bratom Jankom, kojemu pripadoše imanja Brezovica i Rečica, dočim Juraj i njegovi sinovi zadržaše Božjakovinu sa svimi pristojanji. Umro je god.

*

Digitized by Google

1830. Sa svojom suprugom Anom barunicom Orczy rodio je četiri sina (Stjepana, Aleksandra, Teodora i Ivana Nepomuka) i dvie kćeri (Leukadiju i Karolinu). Med sinovi iztakli su se osobito dvojica u našem narodnom životu, i to Aleksandar, koji je bio prvak magjarske stranke u Hrvatskoj i vječni protivnik svoga strica, Janka Draškovića, kao prvaka tadanje narodne ilirske stranke, i Ivan Nepomuk, koji pošto se bijaše posvetio svećeničkomu staležu i njeko vrieme župnikovao u Ugarskoj, sprovodjaše svoje posljednje dane života na svom imanju Božjakovini kraj Zagreba, kamo do njegove smrti početkom god. 1856., pošto bijaše sasvim odan narodnoj stvari, dolažahu često naši onodobni znatniji književnici i rodoljubi, te si ovjekovječi svoje ime liepimi zadužbinami u dobrotvorne i književne svrhe, med koje posljednje na po se iztičemo zakladu, ostavljenu »Matici Ilirskoj« sada »Hrvatskoj« za izdavanje dobrih hrvatskih knjiga, u iznosu od deset tisuća for., koja noseći ime: »Draškovićeve književne zaklade« narasla je dosele na svotu od preko 17.000 for. i njenom podporom a pod okriljem »Matice Hrvatske« ugledalo je sviet već toli liepi broj hrvatskih knjiga. U koliko je zakladatelj cienio književni rad, i želio da se hrvatski trudnici oko knjige nagradjuju i podupiru, iztiče se n. pr. na po se i iz one ustanove njegove oporuke, gdje no doista želi, da iz njegove književne zaklade po »Matici« nagradom ovjenčani rukopis se stoprv, pošto bude tiskan, nagradi, al uvažujuć, da mnogi naš pisac često i za dvie godine, — koji rok je opredieljen, da se nagradjeni rukopis ima tiskati — ne može naći nakladnika, koji bi mu rukopis tiskao, to zakladatelj ipak želi, da se i u ovom slučaju, ako još i nije nagradjeni rukopis tiskan, piscu polovina nagrade izplati, pak tiskao se kad nagradjeni rukopis ili ne. Književnici u odboru »Matice« sakupljeni imaju podpunu vlast razpolaganja s ovom zakladom, te i u slučaju, da se »Matica« razvrgne, jedino odbor »Matice« sa članovi u glavnoj skupštini ima pravo razpolagati, tko da nasliedi ovu književnu zakladu i s njom skopčana prava.

Digitized by Google

Drugi brat Ivana VIII., otca Janka i Jurja IV., Franjo I., rodio se god. 1750. † 3. rujna 1817., bijaše c. kr. komornik i podpukovnik u carskoj vojsci. Sa svojom suprugom Anom Jankovićevom Bribirskom, kćerju Antuna Jankovića i Julijane Fekete, rodio je dva sina: Franju II., koji kao diete umre, i Josipa III., i kćer Anu, udatu ponajprije za baruna J. Meška, a za tim za Franju Bertholda.

Treći brat Ivana VIII. Josip II., bijaše c. kr. komornik i pukovnik kod Esterhazijeve pukovnije, zajedno veliki župan županije baranjske. Imao je za suprugu veoma krasnu, živahnu i duhovitu Reginu Domjanić Zelinsku, kćer Krsta i Rozalije rodjene Kukuljević. Kad ona god. 1802. u Varaždinu u 42. godini umre, dade joj njezin sin Josip IV. staviti grobnu ploču u isusovačkoj crkvi s nadpisom, u kojem ju hvali radi pobožnosti, mudrosti i neporočnosti (religione, prudentia, integritate). O njoj se još danas pripoviedaju njezine dosjetke, a bila je poznata kao vrlo dobra Hrvatica i lovkinja.

Sin Franje I. Josip III. služio je takodjer njeko vrieme kod vojske, i bavio se tada gospodarstvom. Sa svojom suprugom Antonijom barunicom Brudern imao je tri sina: Franju II., Jurja V. i Karla ili Dragutina. Franjo II. imao je s Klotildom barunicom Kulmer samo jednu kćer Ferdinandinu, udatu za grofa Marka Bombella. Juraj V. dotjera kod c. kr. vojske do časti podmaršala i živi sad u miru u Gradcu. Sa svojom suprugom Sofijom groficom Baillet-Latourovom nije imao djece. Velike je zasluge stekao za porodicu i za čitavu Hrvatsku, što je starodavni grad Trakošćan, već na polu razoren iznova popravio i sjajno uresio velikim troškom, trudom i znanjem. Treći sin Franjin Karlo, ljubimac Jankov, c. kr. komornik i velevlastelin, muž veoma čestit, od glave do pete aristokrat, stekao si je liepih zasluga u vrieme pokreta ilirskog. Njegova veoma ljubežljiva i duhovita supruga Jelisava grofica Baćani-Strattman, odlikovala se vazda kao hrvatska rodoljubka. Nosila se po hrvatski i dala odgajati djetcu svoju u duhu hrvatskom. Kad u Beču veoma rano na žalost sviju

Digitized by Google

njezinih znanaca preminu, ostavi silan imetak svojoj djeci, a imala je pet sinova: Filipa rodj. 1842., Ivana IX. c. kr. komornika, rodj. 1844., Pavla II. rodj. 1846., Josipa IV. c. kr. komornika, rodj. 1849. i Jurja VI. rodj. 1851. Od ove petorice živu još četiri, od kojih se na po se Ivan, Pavao i Josip svojim patriotičkim radom u novije vrieme ističu na političkom polju.

Digitized by Google

Porodica Draškovića (str. 1—54):

[1] Jamno, Cvetlin sa carinarom, Vrhovec, Benkovec, dolnja i gornja Višnjica, Bednjica, Mejani, Pribukovje, mali i veliki Gostinci, Ples, Prebukovje, Vrbna, Rinkovec, Purga, Kobilje, Robaci, Ravno, Jelje, Želimerje, Vrhovci sa carinami u Hoćuri, Jerihovci, Šaša, Vukovdol, Brezova gora, sva pristojanja razorena grada Kamenice s trgovištem Kamenicom i carinarom u gornjoj Kamenici, Podgorje, Vočilnica, Horvatska, nova Dubrava, Žarovnica, Klenovnik, Terihovec, Bedenci, Rudnica, Dragovanci s carinarom, Črnkovec, Viletinci, Vododol, Čutlin, Vranovci, Novaki s carinarom i Gorjanci.

[2] Sanguinis clari Drascovith fama super astra longa, nomina nota. — Drascovith nomen spatiosus orbis novit; hoc clarum proavi, paterque, tu, tui fratres meritis habetis clarius amplis.

[3] Purpurea patris texi centum ossa per annos.
Jam lavo sacratas, tumba refusa, manus.

[4] Georgio Draskovith S. R. E. Tit. s. Stephani de Monte Coeli Pres. Card. Archiep. Colocen. Episc. Jaurinensi et Comiti S. C. R M. Consilii per Hung. Locumten. Prius Episc. Quinqueecclesiensi, Oratori in Conc. Trident. Episc. Zagrabiensi, Dalmat. Croat. Sclav. Bano, per Hung. Cancellario, avunculo suo, muniis vitaque defuncto pridie Cal. Febr. MDLLXXXVII.

[5] MAGCO DNO CASPARI DRASCHOVITH DE TRAKOSTYAN. RUD. II. IMP. CONS. ET DNAE CATHARINAE ZEKEL DE KEVEND, EIQ CONIVGI PARENTIBVS CHARMIS JOAN. ETPETR. DRASC. PRES HOC MONVMENTVM POSVERE. ILLE VLTIMA 10-BRIS 1585., HAEC 18. AVGVSTI 1587. MIGRAVERE AD DNVM.

[6] JOANNES DRASKOVITH DE TRAKOSTIAN
HVNGARIAE (?) MAGISTER, SACR. CAES.
REG MATTIS. CONSILIARIVS ET
CVBICVLARIVS. NEC NON CONFINIORVM
TRANSDANVBIORVM GENERALIS ET

Digitized by Google

PRAESIDI VYVARIEN.. SVPR-
EMVS CAPITANEVS. FILIO SVO GEOR-
GIO ABBATI PORNENSI HOC OPVS
FIERI FECIT ANNO MDCXII.

SPES MEA CHRISTVS
PALLADIS ET MARTIS COLVMEN. PIETATIS AVITAE
VINDEX. HIC VIRTVS HVNGARIAE SPESQVE IACET.
O DRASCOVITIOS DENT POSTERA SAECVLA MVLTOS.
GLORIA PRISCA HVNNI MARTIS ET ARTIS ERIT.

[8] Georgius Draskovits Episcopus Jaurinen. et Comes Abbas Pornen. Cruciger Soproniensis S. C. R. M. Consil. pronepos. veteri monumento a Turcis labefactato, novum posuit pridie Cal. Febr. MDCXXXVII.

[9] Ova razprava tiskana je god. 1834. i u njemačkom prevodu pod naslovom: „Erinnerungen an die zum ungarischen Reichstage bestimmten Deputirten der Königreiche Croatien und Slavonien“ uz veoma znameniti predgovor.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

J5188
3186276319

Digitized by Google